

TYROLEN

Nöjesparken som fick nytt liv

Agneta Råhlin

Konstfack; Institutionen för bildpedagogik

Bildpedagogik D ht-2009 Vt-2010

Examensarbete, 30 hp

Handledare: Maria Görts

Opponent: Elin Låby

Datum för examination: 2010-05-28

Abstrakt

Att idag väcka till liv en gammal nöjespark på landsbyggden kan tyckas, även utifrån ett småskaligt företagsperspektiv, vara ett äventyr dömt till snabb avveckling. Trots allt, detta äventyr har iscensatts, i Småland. I denna uppsats undersöker jag hur den ”nya” nöjesparken Tyrolen bedriver sin verksamhet och varför. Tyrolen har funnits sedan 1962 då den uppfördes av entreprenören Olle Olofsson. Platsens historia är en del av Sveriges historia, där den tidiga globaliseringen satte tydliga spår både i parkens byggnadsstil och utsmyckning. På skärmväggar ute i själva parkområdet samsas internationella och lokala kändisar och i taket på inredningsbanan finns tyrolermotiv, burleska målningar som skall appellera till det primitiva i människans natur.

I undersökningen söker jag svar på likheter och skillnader mellan nöjesparkens idag unga ägare/entreprenörer och parkens grundare: kan det finnas något generationsöverskridande samband? I de nuvarande entreprenörernas berättelser tydliggörs vad som har inspirerat dem att ta över och återskapa denna, den nutida nöjesparken Tyrolen. Hur förhåller de sig till rock'n'rollens, hippierörelsens och punkens rebelliska traditioner: finns det fortfarande spår av dessa på dagens Tyrolen? Är den nygamla nöjesparken ett försök att återupprätta en nöjesparkstradition? Vad har de gemensamt, de olika generationer som idag möts på Tyrolen?

Undersökningen består av sju intervjuer där två av ägarna, samt ytterligare fem samarbetspartners, berättar om sina respektive bakgrunder och sitt engagemang i Tyrolen. I samarbete med Musik i Syd och Smålands musikarkiv har jag även tagit del av pressmaterial och fotodokumentation från 1960-talet fram till 2009. Leif Carlsson, ansvarig för populärmusikavdelningen på Smålands musikarkiv, har bistått med arkivmaterial. Jag har också fått ta del av Olle Olofssons privata samlingar som de nuvarande ägarna förfogar över. I min undersökning har jag i huvudsak styrts av tankegångar kring: Entreprenörskap - ett livslångt lärande, den globala - lokala byn, generationsöverskridande mötesplatser.

Innehållsförteckning

ABSTRAKT.....	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	3
1. INLEDNING.....	4
1.1 INTRODUKTION.....	5
1.2 BAKGRUND.....	6
1.3 URÅSAFESTIVALEN.....	8
1.4 BEGREPPET KULTUR.....	8
1.5 SYFTE.....	11
1.6 FRÅGESTÄLLNING.....	11
1.7 URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR.....	12
Nöjesparken Tyrolen.....	12
1.8 EMPIRI.....	12
1.9 METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	13
1.9.1 Diskursanalys som metod.....	14
1.9.2 Reflexivitet.....	14
1.9.3 Etiska aspekter.....	15
1.9.4 Teori och forskningsram.....	15
1.9.5 Det sociala perspektivet på lärandet.....	15
1.9.6 Entreprenörskap, lärande och kulturarbete.....	16
2. BEARBETNING OCH METODISKT STÄLLNINGSTAGANDE.....	17
3. TIDIGARE FORSKNING.....	17
3.1 ANDRA STUDIERS RELEVANS.....	17
3.2 POPULÄRKULTURFORSKNING.....	18
4. BEARBETNING OCH ANALYS.....	20
4.1 SOCIOHISTORISK NIVÅ.....	20
4.2 KONTEXTUELL NIVÅ.....	23
4.3 PUNKRÖRELSEN OCH NYA ALTERNATIV.....	23
4.4 TEXTUELL NIVÅ, INTERVJUDELEN.....	25
Byn - den äldre generationen.....	25
Uråsa - den yngre generationen.....	26
Staden.....	27
Entreprenörskap och "Do it your self".....	27
Festivalkulturen.....	29
Uråsafestivalen.....	29
Säljerydsfestivalen.....	30
Kafé de Luxe - mötesplats över generationer.....	31
Tyrolen.....	32
5. RESULTAT OCH TOLKNING.....	36
6. SLUTDISKUSSION.....	39
KÄLLFÖRTECKNING.....	42
OTRYCKTA KÄLLOR.....	42
BILAGOR.....	44

1. INLEDNING

Allt var liksom i rörelse

Från öppen konst och gränsöverskridning
till popmusik och vänstervridning
från happening och demonstrationer
från modskravall till vilda strejkaktioner

Från nyenkelhet och neodadaister
Till sexliberaler och dubbelmaoister
från folkhemsmåtta till rekordårsyra
från mellanöl till brass och en droppe syra

60-talet kom och gick
öppet som ett ögonblick
uppror och förförelse
allt var liksom i rörelse

Från minikjol och legosatser
till behåbränning och bygglekplatser
från trolöshet till dogmatiska paroller
från spröda mobiler till vajande banderoller

Från rörelse i konsten och estetiska gester
till Vietnamrörelsen och Gärdesfester
från ”allting är konst” till ”konst är politik”
från den lekande människan till samhällskritik

60-talet kom och gick
öppet som ett ögonblick
uppror och förförelse
allt var liksom i rörelse¹

BLÅ TÅGET 1998

¹ Nylén, Leif (1998), *Den öppna konsten: happenings, instrumental teater, konkret poesi och andra gränsöverskridningar i svenskt 60-tal*, Stockholm: Sveriges Allmänna Konstförening, s. 10.

1.1 Introduktion

Jag föddes i slutet av 1950-talet och växte upp i ett litet samhälle i södra Småland. I min familj berättade man gärna historier om hur det var ”förr i tiden” då man träffade släkt och vänner. För mig väcktes tidigt intresset för historia och jag har alltid upplevt att det finns olika världar och tänkesätt som existerar parallellt. Berättelserna handlade om det som hände i samtiden men man diskuterade också det historiska skeendet som en del av förklaringen till hur ”allting såg ut”.

Under min uppväxt kom jag i kontakt med olika generationer genom min familj och andra släktingar, och mina äldre kusiner invigde mig i ungdomskulturens mysterier. Eftersom jag är född i slutet av 1950-talet har jag alltid upplevt min uppväxt som att vi som var födda under denna tid missade alla milstolpar i ungdomskulturen. Vi var antingen för unga på 1960-talet, då hippierörelsen och den politiska vänstervågen svepte över världen, eller lite för gamla då punken kom i slutet av 1970-talet. I det lilla samhället på landet, där jag växte upp, var det stora amerikanska bilar och 50-tals rock´n´roll som gällde, en kultur i vilken jag aldrig kände mig hemma. Den politiska vänstervågen däremot var livskraftig under mitten av 1970-talet, när jag gick på gymnasiet, och följaktligen blev jag snabbt involverad i denna rörelse vilken kom att prägla min syn på världen under många år. Under min yrkesbana har jag arbetat med konst och lärande och mött många människor med olika kulturella bakgrunder och livsuppfattningar. Under mina studier i bildpedagogik har jag tidigare undersökt ungdomskulturen utifrån ett brett åldersperspektiv med gemensamma intressen, inte bara utifrån ungdom som grupp. I uppsatsen, *Läderjackan Forever Young*, skrev jag om den svarta skinnjackan som en symbol för en föränderlig ungdomskultur. Mitt syfte med denna studie är att undersöka vilka gemensamma band, oavsett ålder, det finns mellan människor som tar del av samma kulturyttringar. Jag har valt att avgränsa min undersökning till den ”nygamla” mötesplatsen Tyrolen, vilken är en privat nöjespark som byggdes 1962 och som var i bruk fram till 1977. Sedan 2007 ägs och drivs nöjesparken av ett ”entreprenörskollektiv” bestående av i huvudsak en handfull ungdomar. Gemensamt försöker de skapa ett utbud utifrån dagens publikunderlag och platsens unika förutsättningar. Parallellt med min uppsats har jag producerat filmen *Tyrolen Lever*, i samverkan med konstnären Åskar Lilja. Filmen är fristående från uppsatsen, men jag vill ändå att den ska komplettera denna, eftersom den handlar om en undersökning utförd i ett annat berättarmedium.

1.2 Bakgrund

Den forskning inom ungdomskulturen som jag har tagit del av, finns främst inom fältet *cultural studies*. Här studeras bland annat förhållandet mellan kultur och identitet. Jag vill i min intervjustudie undersöka hur sambandet ser ut mellan den tidiga ungdomskulturen med rötter i 1950-talet och den radikala vänstermusikrörelsen utifrån ett lokalt smålandsperspektiv. Hur har den över tid förändrats? Uråsafestivalen har varit ett återkommande evenemang sedan mitten av 1980-talet. Här har jag i min studie undersökt hur det sociala sammanhanget kan ha påverkat de unga entreprenörerna, senare ägare av och arrangörer i nöjesparken Tyrolen. I min intervjuundersökning medverkar dessa unga entreprenörer, samt även Uråsafestivalens upphovsman. Jag vill undersöka hur kunskap kan föras vidare mellan två generationer. Johan Fornäs, professor i medie- och kommunikationsvetenskap, skriver följande, i artikeln *Spela själv: Musik i rörelse*, om den progressiva musikrörelsen i Sverige på 1970-talet:

Rockmusiken hade (och har i viss mån fortfarande) således under sin storhetstid flera centrala bruksvärden för att växa upp i senmoderniteten. Musikvärlden hämtade styrka från de vardagliga rockpraktikernas bruksvärde och läroprocesser, och använde dessa potentialer för kollektiv autonomi, alternativa ideal, känslouttryck och självutvidgande njutning till att forma kritiska och utopiska krafter som grep in i kulturlivet och ungdomarnas vardag.²

Den politiska vänsterrörelsen hade sin början över hela västvärlden under slutet av 1960-talet och kom även att prägla många musiker och musikarrangörer under en stor del av 1970-talet. Samtidigt existerade den också sida vid sida med den kommersiella musikkulturen. Många musiker gled in och ut mellan det kommersiella och icke kommersiella. Den nya vänsterpolitiska eran tog sin början med hippierörelsen i slutet av 1960-talet med parollen "*Peace, love and understanding*". Växjö i Småland är min hemstad och jag har sedan min gymnasietid under 1970-talet bott här en stor del. Staden har sedan dess vuxit vilket har medfört att många nya krogar och mötesplatser har skapats. En av dessa, Kafé de Luxe, öppnades 2005 av två hemvändande bröder och några av deras vänner. Att stiga in i dessa lokaler, belägna i ett gammalt trähus från 1800-talet, är en upplevelse. Miljön påminner om mormors finrum men med en fondtapet från 1970-talet, en orange solnedgång som bakgrund. Restaurangen och klubben är således möblerad med diverse möbler från olika epoker. Jag lägger också märke till deras logotyp, i vilken man formulerar sitt företagskoncept: Kafé de Luxe "*Retro - Hopp - Kärlek*". Orden klingar välbekanta och associerar till ordstaven "*Tro, hopp och kärlek*" och "*Peace, love and understanding*". Kafé de Luxe är en av samarbetsparterna till den nutida nöjesparken Tyrolen.

² Fornäs, Johan (1992), FUS – rapport nr. 4 *Spela själv: Musik i rörelse*, liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1,2010-01-15.

Tyrolen, belägen i Benestad, sju kilometer utanför Alvesta och två och en halv mil från Växjö, var en sommarfestplats tänkt att samla bilburna ungdomar från hela regionen. Parken skapades av nöjespappan Olle Olofsson, och hade sin storhetstid från 1962 och fram till början av 1970-talet. Under denna period uppträdde på Tyrolen många, både internationella och lokala kändisar, som drog stor publik. Parken presenterade celebra gäster som till exempel: Bill Haley and the Comets, The Yardbirds och Delta Rhythm Boys, men givetvis också dåtidens inhemska storheter. Här spelade både Hep Stars, The Spotnicks, Thore Skogman, Östen Warnebring och Sven-Ingvars - bandet som 1966 satte det fortfarande gällande publikrekordet - 3666 personer. Förutom musik bjöds framträdanden med världskändisar som Bröderna Cartwright och Roger, Helgonet, Moore. Den senares ”försvinnande” midsommaraftonen 1966, då framträdandet av okänd anledning ställdes in, har gett upphov till lokala myter och artiklar i tidningar.³ Parkens arkitektur är utförd i amerikansk *Googiestil* och de olika scenerna pryds av stora målningar och utsmyckningar. Många av dessa föreställer dåtidens både stora, internationella och lokala idoler inom populärkultur och idrott. Under slutet av 1960-talet ändras de ungas nöjesvanor allt mer och nya möteplatser skapas i städerna med diskotek och konserter. I Växjö öppnar dansresturangen Oleó samt rockklubben Barbarella. Tyrolen kom alltmer att bli en mötesplats för de våldsamma och bilburna raggarna.⁴

Via annons i lokalpressen 2007 såldes parken ut. Ett gäng unga entusiaster hann ikapp parkens förebådade öde och köpte den då förfallna parken. Under ett års tid rustades parken upp av *Tyrolens vänner* som våren 2008 slog upp portarna till den nya nöjesparken. Under sommarhalvåret bjöds nu på festivaler med musikstilar av skilda slag där olika generationer med skilda musikintressen strålade samman. “Något för alla“, är den nya parkens paroll. På *Olles onsdagar* är parken öppen för veteranfordonsträffar, då gamla besökare från förr möter nutidens unga motorentusiaster. Dessutom anordnas musikfestivaler av vitt skilda slag, till exempel den årligen återkommande festivalen, *Muskelrock* - en festival helt ägnad hårdrocken i 1970- och 80-talsstil.

1.3 Uråsafestivalen

Jag utgår i min undersökning från de specifika sammanhangen i byn Uråsa och på nöjesparken Tyrolen, båda belägna på den småländska landsbygden. I Uråsa har man arrangerat musikfestivaler varje år mellan 1985-2000. Grundtanken har varit att skapa en

³ Hector, Nils <http://www.mynewsdesk.com/se/view/pressrelease/tyrolen-de-luxe-308966> 2009-10-15.

⁴ Carlsson, Leif *Referat*, Smålands Musikarkiv Växjö, 2010-03-18.

festival där rollerna som arrangör, artist och besökare gått i varandra, och där alla som velat delta i arbetet varit välkomna att bidra, allt efter förmåga, kunskap och engagemang. Varje festival har bildat ett tillfälligt arrangörskollektiv, en festival med utgångspunkt från ett tema, till exempel, *Vattenfestivalen* och *Skogsfestivalen*. Man har under dessa begränsade perioder levt nära varandra och under intensivt arbete tagit fram varje unikt festivalkoncept. Ingemar Karlsson, en av festivalens initiativtagare, tillsammans med föräldrarna Hector, lämnade 1998 över ansvaret för festivalen till de unga arrangörerna: Nils, Gustav och Frida Hector samt deras vänner. Dessa drev festivalen vidare i egen regi fram till 2000. 2005 startade de restaurangen/musikscenen Kafé de Luxe i Växjö och 2007 köpte syskonen, Carl och Jacob Hector med sina vänner, den nedlagda nöjesparken Tyrolen, där de sedan 2008 bedriver verksamheten.

1.4 Begreppet kultur

Raymond Williams skriver i *Culture and Society* (1958) att kulturbegreppet ändrades i slutet av 1700-talet. Innebörden av det nya kulturbegreppet innefattade: Kultur som ett allmänt och mentalt tillstånd och beteendemönster, där ”mänsklig fulländning” innebar att vara *kultiverad*.

⁵ Det betecknade en allmän nivå av intellektuell förfining i samhället som helhet. Kultur är således liktydigt med civilisation och modernitet, vars meningsbärande uttryck visar sig i konsten, dramat, teatern, filmen och litteraturen - den kultur som produceras och konsumeras. Levande kultur inkluderar inte bara konstnärliga uttryck utan betecknar också våra levnadsvanor – materiellt, intellektuellt, andligt och språkligt. Moderniteten innebär i en förenklad form en ökad betoning på förnuft, rationalitet, saklighet och framstegsanspråk. Dessa tankar har således sitt ursprung i upplysningstidens 1700-tal då samhället började förändras i en ny riktning, vilken blev början till den stora omdaning som kom med industrialismen. Religionen började tappa sin auktoritet, naturvetenskap och forskning fick en ökad status för eliten i samhället. ⁶ “Den mänskliga framstegsprocessen blev därmed en integrerad del i den stora utvecklingen från kaos till kosmos och från amöba till *Homo sapiens*“.⁷

Sociologen Pierre Bourdieu menar i en studie av smakkulturer på 1960-talet i Frankrike, att den så kallade finkulturen bygger på kulturens olika värde. Studien bygger på att kultur kan rangordnas som första och andra klassens kultur, den fyller således en viktig funktion för

⁵ Miegel, Fredrik och Johansson, Thomas (1996/2002), *Kultursociologi*, Lund: Studentlitteratur, s. 31 ff.

⁶ Ibid., s. 31 ff.

⁷ Liedman, Sven- Erik (1997), *I skuggan av framtiden*, Stockholm: Bonnier Alba, s. 523.

klassamhällets maktordning och för individens möjlighet att positionera sig själv i det sociala rummet.⁸

Faktum är att åtskillnaden mellan dem har sitt ursprung i modernismen under 1800-talets senare hälft, då vissa aspekter av tidigare allmän och folklig kultur – som bland annat innefattade konst, musik, opera och Shakespeare – plockades upp av samhällets elitgrupper och etiketterades som högre stående där man skiljde på finkultur, som konsumerades av samhällets elitgrupper, och folklig kultur.

“Gränsen mellan populärkultur och finkultur är utan tvivel flytande – liksom den mellan fakta och fiktion“.⁹ En tänkbar definition av populärkultur skulle trots allt kunna vara att den har en bred publik. “I någon mån kan emellertid populärkulturen alltid sägas bygga på användningen av etablerade eller konventionella tecken, det vill säga på ett brett tilltal“.¹⁰ Platsen Tyrolen förknippas med den breda folkliga kulturen. Dagens arrangörer har anpassat sitt utbud och deras referensramar har blivit bredare än under 1960- och 70-talen. Gränsen mellan populär masskultur och exklusiv finkultur har luckrats upp och blivit mer flytande på grund av postmodernismen på 1980-talet.¹¹ Lawrence Grossberg är en av de ledande teoretikerna inom amerikanska cultural studies. Han anser att individerna i dagens samhälle är fragmenterade och splittrade, han eller hon färgas på olika sätt av en rad nätverk och relationer inom olika områden.¹² Den polsk-judiske sociologen Zygmunt Bauman säger:

Ur postmodern synvinkel är människor moraliskt ambivalenta och varken onda eller goda till sin natur.¹³ Moderniteten ställde upp mål som var ouppnåeliga och postmoderniteten har gjort dessa illusioner uppenbara och medvetna. Den postmoderna livsstrategin kan sammanfattas av fyra typer av individer: *flanören*, *vagabonden*, *turisten* och *spelaren*. Det enkla och objektiva byts mot det komplexa och subjektiva¹⁴

Ove Sernhede, professor i kulturvetenskap, beskriver det senmoderna samhället som präglad av osäkerhet och ambivalens.¹⁵ Vi blir upptagna av att förstå, tolka och skapa oss själva hela tiden. Vi riktar vår uppmärksamhet mot kulturella koder och symboler och det ger ett sug efter att skapa själv. Johan Fornäs säger att:

All kultur tenderar att medialiseras i senmoderniteten. Triangeln elitkultur, populärkultur, och folklig kultur kan därför ses som en övergångsform då allt inordnas under det populära i senkapitalismen.

Ove Sernhede menar att:

⁸ Lindgren, Simon (2005), *Populärkultur*, Malmö: Liber AB, s. 34-35.

⁹ *Ibid.*, s. 38.

¹⁰ *Ibid.*, s. 39.

¹¹ *Ibid.*, s. 38.

¹² Miegel och Johnsson (1996/2002), s. 25.

¹³ *Ibid.*, s. 339.

¹⁴ *Ibid.*, s. 331.

¹⁵ Sernhede, Ove (1997), *Socialvetenskapligt tidskrift*, s. 199.

<http://www.socwork2.gu.se/svt/ARTIKLAR/1997/SERNHEDE.PDF> 2010-01-21.

Individer rör sig alltid i kollektiva rörelser innanför mer eller mindre stela ramar och gränser givna av traditioner och institutioner. Så uppstår *sfärer* som formar olika fält, rum och arenor för handling och tanke.¹⁶

Den narcissistiska framtoningen har sedan 1960-talet blivit allt tydligare i ungdomskulturen. Rockmusikens karaktär möjliggjorde en tillfredsställelse av individens behov att överladda sinnesorganen genom att involvera både kropp och själ. Rockmusiken blir en totalupplevelse där det egna jaget och omgivningen blir upplösta, vilket skulle kunna svara mot ett djupt liggande narcissistiskt behov.¹⁷ I det senmoderna samhället är till exempel, oavsett ålder, de traditionella identitetsmönstren vad gäller klass, kön, och etnicitet i upplösning. Gamla trossystem och ideologier spelar inte längre samma roll. Zygmunt Bauman menar att identitet är villkoret som den moderna människans liv kretsar kring. Det osäkra och ambivalenta som genomsyrar vardagen gör det nödvändigt för oss att tolka och skapa oss själva i vår värld. Vår upptagenhet av kulturella koder och suget efter eget skapande har sin grund i dessa sammanhang. Vi formar och skapar oss själva för att finna säkerhet och mening i tillvaron.¹⁸ Kommunikationsteoretikern Marshall McLuhan myntade redan 1962 begreppet, ”den globala byn”, där han beskriver de framväxande elektroniska massmediernas möjligheter att riva de barriärer som tiden och rummet sätter upp.¹⁹ Globaliseringen är inget nytt fenomen; vi möter det globala bland annat i filmer, TV-program, musik och i den mat vi äter.²⁰ Nyckelfrågan har varit om vi homogeniseras av globaliseringen, eller om den istället erbjuder oss nya möjligheter. Den senare uppfattningen skulle kunna uppmuntra till kulturell pluralism vilken vi kan använda på den lokala nivån.²¹ Vissa sociala rörelser som växer fram idag, till exempel *Attac* och *Reclaim the streets*, kan ses som försök att förhålla sig till globaliseringen på ett sätt som påverkar vardagens livsvillkor.²²

¹⁶ Fornäs, Johan *Ungdom, kultur och modernitet*, liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:201254/FULLTEXT01 s. 20 ff. 2010-01.

¹⁷ Fornäs i Carlsson, Pergunnar red. (2004) *Respekt för rötter*, Slite: Wessmans Musikförlag (2004), s. 33.

¹⁸ Sernhede (1997), s. 200.

¹⁹ Horgby, Björn (2007), *Rock och uppror*, Falun: Carlssons Bokförlag, s. 20-21.

²⁰ Miegel och Johnsson (1996/2002), s. 363.

²¹ *Ibid.*, s. 367.

²² *Ibid.*, s. 358.

*Exempel på väggmålningar av Sven Truedsson i parken på Tyrolen.
Till vänster Lennart Hyland med värdinna, till höger Elvis Presley.*

Sedan 1950-talet har rockmusiken varit en del av populärkulturen. Den har utvecklats på många olika sätt sedan dess. Under olika perioder har den uppträtt rebelliskt gentemot det etablerade samhällets hegemoni, men den har också varit en del av den kommersiella populärkulturen. Rock'n'roll är inte längre bara ungdomarnas kultur, den är i hög grad en musiksmak som förenar generationer från 1950-talet och framåt.

1.5 Syfte

Syftet med denna studie är att spåra och belysa nöjesparken Tyrolens eventuella samband mellan förfluten tid och nutid. Härigenom tydliggörs lärandeperspektivet mellan två generationer. Verksamhetens organisatoriska samarbetsformer lyfts på så sätt också fram; hur bedrivs den av dagens unga entreprenörer? Undersökningen fokuserar på det lokala perspektivet men också det regionala, där Växjö-regionens kulturliv utgör en väsentlig kunskapskälla. Även ungdomskulturens mångåriga närvaro på Tyrolen utgör i sig själv ett tacksamt studieobjekt.

1.6 Frågeställning

Nöjesparken Tyrolen är utgångspunkt för denna studie där undersökningen kretsar kring två huvudfrågor: Vilka lärdomar har dagens arrangörer tagit med sig från tidigare generationers ungdomskulturer och hur synliggörs detta i den nuvarande verksamheten?

1.7 Urval och avgränsningar

Jag har genomfört sju kvalitativa intervjuer med ägarna samt deras medarrangörer, alla verksamma i Tyrolen, helt eller delvis. Varje intervju har varit ca en timme lång. I urvalet ingår personer av olika åldrar, kön och yrkesbakgrunder. Jag har också etablerat ett samarbete med Musik i Syd och Smålands musikarkiv, där jag har tagit del av pressmaterial och en omfattande fotodokumentation från 1960-talet fram till 2010. Jag har också fått ta del av Olle Olofssons privata samling av pressklipp och foton som de nuvarande ägarna förfogar över.

Nöjesparken Tyrolen

Jag har valt Tyrolen som en plats för att undersöka informella läroprocesser, detta utifrån ett generationsperspektiv - jämförelsen mellan de tidigare och de nya ägarna. Tyrolen var en övergiven nöjespark på den småländska landsbygden fram till 2007, då den fick nytt liv tack vare ett ungt och modigt arrangörskollektiv. Förälskelsen var omedelbar. Från första stund insåg de både platsens historiska värde och dess framtida utvecklingspotential. Målsättningen i dagens Tyrolen är att skapa en verksamhet med ett brett utbud vilket erbjuder naturliga förutsättningar för gränsöverskridande kulturella möten. De nya ägarna ingår också i ett flertal kulturella nätverk i södra Småland.

1.8 Empiri

Empirin utgörs av sju intervjuer som jag transkriberat och analyserat. De har genomförts på Smålands musikarkiv, hemma i min bostad samt på Kafé de Luxe. Informanterna har berättat om sina personliga upplevelser och iakttagelser av verksamheten. Det empiriska materialet består också av pressklipp från Tyrolens evenemang som jag har fått ta del av hos Musik i Syd och Smålands musikarkiv. Mängden pressklipp är omfattande och speglar den lokala populärmusikens utveckling. I samlingen ingår bland annat material från Uråsafestivalen och Tyrolen. Materialet innehåller intervjuer med grundare och initiativtagare, besökare och artister samt recensioner från olika evenemang under perioden 1962 till våren 2010. I arkivmaterialet ingår en publikation från Smålands museum som har dokumenterat Tyrolens byggnader och utarbetat en plan för hur dessa skall bevaras till eftervärlden. Denna inkluderar såväl exteriör som interiör. Ekonomihistorikern Jan Jörnmark har i boken, *Övergivna Platser*, beskrivit platsen utifrån ett socioekonomiskt perspektiv. Boken kom ut 2007, lagom till de unga entreprenörernas övertagande av Tyrolen. Jag har också tagit del av det material som

arrangörerna med kontinuitet lägger upp på webben. En av informanterna är fotograf och bildansvarig för hemsidan.

1.9 Metod och tillvägagångssätt

Undersökningen är baserad på den kvalitativa öppna forskningsprocessen, vilken innebär att tillvägagångssättet måste kunna omprövas under processens gång samtidigt som data samlas in. Såväl intervjuer som pressmaterial har, utifrån ett kontextuellt perspektiv, bidragit till en successiv och kunskapsbaserad förståelse av själva diskursen. Studien är i huvudsak deskriptiv beträffande bearbetningen av det empiriska materialet. Den första delen av undersökningen utgår från platsens historia på 1960-talet, där jag beskriver den dåtida ungdomskulturen från ett Tyrolenperspektiv. Den andra delen handlar om Tyrolen idag, som mötesplats för besökare av olika åldrar. Här fokuserar jag på intervjuer med ägare, medarrangörer och -arbetare som på olika sätt deltagit i Tyrolens aktiviteter och verksamhetsval. Även pressmaterial från 2007 fram till våren 2010 får här stort utrymme. Jag har inlett min kvalitativa intervjuundersökning med att träffa några av de unga arrangörerna för att presentera min idé och förhöra mig om deras intresse för att delta i studien. Jag har således intervjuat bröderna Carl och Jacob Hector som är två av de fem ägarna till Tyrolen, men jag har också sökt kontakt med personer som samarbetat med Tyrolen på ett eller annat sätt. Under vintern 2010 har jag således träffat de övriga som nu medverkar i studien: Hanna, köksansvarig och ordförande i den ideella föreningen Tyrolerhatten, Nils, delägare i Kafé de Luxe, Frida, fotograf och konstvetare, Åskar, kulturentreprenör och konstnär, samt Ingemar, festivalanordnare sedan 1980-talet och ekologisk odlare. Den kulturella och sociala bakgrunden hos de medverkande i undersökningen är en viktig aspekt som jag velat granska för att därmed spåra eventuella samband mellan olika generationer. Informanterna har tagit del av mina frågeställningar via e-post, i god tid före intervjutillfällena. Den första intervjun med Jacob och Carl spelades in hos Musik i Syd där vi träffades i ett sammanträdesrum. Nils träffade jag på hans arbetsplats, Kafé de Luxe, och de övriga valde jag att träffa i min hemmiljö, för att därmed skapa en mer avslappnad atmosfär. I samtliga fall började vi med att fika tillsammans och titta på de olika frågeställningarna. Jag ville på så sätt skapa en god dialog med informanterna och samtidigt informera om intervjuens tillvägagångssätt. På min fråga om informanten hade några reservationer mot upplägget, eller om det fanns någon/några frågor som han/hon inte ville svara på, hade ingen något att invända.

1.9.1 Diskursanalysen som metod

Min uppgift som forskare är att undersöka de mönster och avvikelser som framkommer i intervjuerna. Diskursanalysen hjälper till att se betydelser och mönster i en text eller i en praktik. Marianne Winther Jørgensens och Louise Philips enklaste förklaring av begreppet är, ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen).²³ Jag har i mitt arbete valt att använda mig av en variant av Faircloughs modell för kritisk diskursanalys. Härigenom får jag stöd att organisera mitt material och undersöka relationerna mellan den diskursiva praktiken och den sociala och kulturella utvecklingen i ett specifikt sammanhang.²⁴ Den första dimensionen är den kommunikativa händelsen där språkbruket analyseras, till exempel i intervjuer, tidningsartiklar och filmer. Den andra är diskursordningen, det vill säga, de diskurser eller diskurstyper och genrer som återfinns i en "text" (Faircloughs analysmodell av en kommunikativ händelse). Simon Lindgren ger exempel på detta i boken *Populärkultur*: När vi studerar populärkultur rör vi oss på tre olika analysnivåer. Den första är den textuella nivån som handlar om hur ett givet populärkulturellt uttryck är uppbyggt – om dess "inre arkitektur". Den andra nivån är den kontextuella nivån som studerar det populärkulturella uttryckets textuella sammanhang, dvs. dess relation till andra uttryck. Den tredje nivån är det sociohistoriska som handlar om det analyserade uttrycket i ett vidare sammanhang – den sociala och historiska kontexten.²⁵

1.9.2 Reflexivitet

Intervjuundersökningen innebär möten med människor i olika åldrar och sociala positioner. Några av personerna ingår i min bekantskapskrets. Utifrån ett forskarperspektiv kan detta riskera att tolkningarna färgas. Jag har därmed anledning att motivera mina val extra tydligt.²⁶ Jag är också själv aktiv i samma nätverk som informanterna och har som konstnär, bildpedagog och medlem i olika kulturföreningar i Växjö rört mig i samma kretsar som dessa. Jag har nu tagit steget över till forskarsidan vilket således kan utgöra ett dilemma, samtidigt som det också kan ge god kännedom om sammanhangen.

1.9.3 Etiska aspekter

²³ Winther Jørgensen, Marianne och Philips, Louise (2000), *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, s.7.

²⁴ Ibid., s. 66.

²⁵ Lindgren (2005), s. 49.

²⁶ Winther Jørgensen och Philips (2000), s. 112.

Jag har, enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, tagit upp fyra grundläggande krav: informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.²⁷

Samtliga informanter har informerats om möjligheten att vara anonym i studien. Alla har dock valt att representeras med sitt namn. Genom Tyrolens omfattande aktiviteter är de offentliga personer; de figurerar på hemsidan och i massmedia, som således har uppmärksammat platsen. Jag använder bilder som redan finns offentligt tillgängliga och jag har kopierat varje intervju på CD-skiva, vilken jag sedan erbjudit informanten.

1.9.4 Teori och forskningsram

Socialkonstruktionistisk teoribildning är en övergripande utgångspunkt i min undersökning. Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips sammanfattar perspektivet genom följande premisser: En kritisk inställning till självklar kunskap om världen kan inte omedelbart betraktas som objektiv sanning. Vi är historiskt och kulturellt specifika varelser och vår syn på kunskap om världen är alltid kulturellt och historiskt präglade, vi är specifika och *kontingenta*. Vår identitet och världsbild kunde ha varit annorlunda, men den kan förändras över tid. Det diskursiva handlandet konstruerar den sociala världen och därmed bevaras vissa sociala mönster som är föränderliga över tid.²⁸ Kunskap frambringas i sociala interaktioner där man bygger upp gemensamma sanningar och kämpar om vad som är sant och falskt. I en bestämd världsbild blir en del handlingar naturliga och andra otänkbara. Den sociala sanningen får därför konkreta och sociala konsekvenser.

Min analys utgår ifrån det sociokulturella perspektivet där identiteten är rörlig mellan olika diskurser och diskursiva praktiker. Dessa möts och samverkar i det sociala och symboliska rummet. Därmed utgår jag ifrån att det lokala sammanhanget är en del utav det globala. Härigenom kommer också den historiska kontexten att bli en del av själva ramverket.

1.9.5 Det sociala perspektivet på lärandet

Det sociokulturella sammanhanget anses vara av stor betydelse för individens utveckling. Roger Säljö, professor i pedagogik, har i Sverige utvecklat den sociokulturella teorin inom utbildningsvetenskapen. Han menar att lärandet sker i interaktion mellan individer och att det sociokulturella perspektivet är den mest avgörande faktorn i individens lärande och utveckling. Det kulturella minnet och artefakter, kulturella redskap, är det som för mänskligheten framåt. Språket anses ha vuxit ihop med tanken och är huvudartefakten i

²⁷ <http://codex.vr.se/forskningshumsam.shtml> 2009-11-14.

²⁸ Winther Jørgensen och Phillips (2000), s. 11-12.

lärande. "Kunskap existerar inte enbart i individen utan även i diskursen bland individer i de sociala relationerna som binder samman dem med artefakter, procedurer och modeller de använder för att skapa kunskap". Även de fysiska artefakter som människor producerar och använder, samt teorier, modeller och metoder för denna produktion, är kunskapsbärande.²⁹

1.9.6 Entreprenörskap, lärande och kulturarbete

Kulturgeografiska institutionen i Uppsala, utförde 2007 en webbaserad enkätundersökning med individfokus på de kulturella näringarna. Undersökningen resulterade i forskningsrapporten, *Leva på Kultur*, där kulturgeografiforskarna Johan Jansson och Dominic Power undersökte drivkrafterna bakom, och förutsättningarna för, de kulturella näringarna i Sverige. Entreprenörskapet som lärande beskrivs bland annat som ett sätt att utmana och rekonstruera det förgivettagna, och på så sätt utvecklas en ny praktik. Entreprenörskapet blir därigenom ett livslångt lärande som handlar om att "lära sig spela spelet" så bra att man systematiskt kan bryta mot dess regler. En av de viktigaste drivkrafterna för personer inom de kulturella näringarna är att området i sig erbjuder den enda möjligheten att arbeta med det man vill. Dock, de knappa resurser som hänger ihop med egenföretagandet kan också begränsa kreativiteten. Trots allt tycks marknaden expandera; här kan traditionella företag lära att det lönar sig att stödja kulturella näringar.³⁰

I Mötesplats Södra Småland, Regionalt utvecklingsprogram för Kronobergs län, betonar man att: "Den kulturhistoriska identiteten, smålänningen som mångsysslare, ger goda förutsättningar". När människor möts och utbyter erfarenheter, uppstår värdefulla kringeffekter, en bredare kunskapsbas med nya idéer. Innovativt tänkande skapas således i samverkan mellan olika aktörer. Man presenterar tre olika, småländska perspektiv för länets utvecklingssatsningar. Entreprenörskap och hållbar utveckling är de två övergripande målen. För att nå dessa används de tre olika perspektiven:

- Möjliga och omöjliga möten
- Attraktivitet
- Kreativitet

Man vill stödja entreprenörskapet för att skapa flera arbetstillfällen i regionen samt främja företagsutveckling, kompetens och utbildning. Stödet skall vara framåtsyftande och även våga stödja projekt som inte självklart kommer att löna sig på sikt. Det skall vara tillåtet att

²⁹ Säljö, Roger (2000), *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*, Stockholm: Prisma, s. 9.

³⁰ Jansson, Johan och Power, Dominic <http://kulturekonomi.se/uploads/cind2008-1.pdf> s.16. 2010-02-11.

misslyckas. Man vill också utveckla länets mindre orter, uppmuntra nya former av organisationer och bevara kulturhistorisk, värdefull bebyggelse och struktur.³¹

2. BEARBETNING OCH METODISKA STÄLLNINGSTAGANDEN

I detta arbete, där jag har valt kvalitativa intervjuer som en första utgångspunkt för min undersökning, har jag gjort detaljerade, kontextuella beskrivningar, för att därigenom öka förståelsen för hur även informanterna tolkar sin livsvärld.

Den andra utgångspunkten utgörs av texter och pressmaterial som jag har tolkat i syfte att hitta mönster, kategorier och relationer genom diskursanalys.

Den kvalitativa metoden bygger på en forskaruppfattning, att verkligheten är subjektiv. Den öppna intervjun karaktäriseras av intervjuarens försök och intresse att förstå respondentens tänkesätt. Den öppna intervjun ger med andra ord en förståelse för människors subjektiva egenskaper och tankegångar; den syftar till att förstå meningen med fenomen i relation till människors livsvärld. Den är också beskrivande och fokuserad på bestämda temata och öppen för flertydigheter och förändringar.³²

3. TIDIGARE FORSKNING

Som referensmaterial använder jag i denna studie teorier om populärmusiken och ungdomskulturen. Jag använder också det teoretiska perspektivet där subjektskapandet, lärandet och identitetsutvecklingen utgör ett livslångt projekt som kan förändras över tid, beroende på de diskursiva praktikerna.

3.1 Andra studiers relevans

Lars Lilliestam ger i sin forskning en bred kulturanalytisk exposé över musikens roll i våra liv. Han diskuterar begreppen "musikande" och "musika", vilka inbegriper all verksamhet som har med musik att göra utifrån ett sociokulturellt sammanhang:

"Vi hör musik genom ett filter av berättelser – föreställningar, myter, skrönor, analyser och fakta – som förmedlas vidare från människa till människa i tal, skrift och bild".³³

"Har vi haft en stor upplevelse av musik känns det tomt om vi inte kan utbyta tankar om den med någon annan. Vi måste helt enkelt få prata om vad vi varit med om!".³⁴

³¹ Anders, Unger <http://www.rfss.se/Regionalt-utvecklingsprogram.aspx>, 2010-03-14.

³² Lantz, Annika (2007), *Intervjumetodik*, Lund: Studentlitteratur, s. 53.

³³ Lilliestam (2006), s. 189.

³⁴ *Ibid.*, s. 189.

Kulturforskaren Johan Fornäs skriver om den progressiva musikärelsens roll i Sverige under 1970-talet. I sin forskning tar han upp den vardagliga rockpraktikens bruksvärde och läroprocesser.³⁵ I forskningsrapporten, *Leva på Kultur*, undersöker kulturgeografiforskarna, Johan Jansson och Dominic Power, drivkrafterna bakom, och förutsättningarna för, de kulturella näringarna i Sverige. I rapporten vill man jämföra förutsättningarna för dessa olika näringar utifrån frågor som anställningsformer, eget företagande och entreprenörskap samt löneskillnader. Vissa samband som uppträder är gemensamma för de olika, kulturella näringarna. Motivationen för att arbeta inom dessa, är i första hand inte av monetär karaktär. De viktigaste skälen som uppges är kreativitetsbehov, personlighetsutveckling, att trivas och ges utmaningar. Författarna menar att det är ett ganska förutsägbart resultat. Bristen på annat arbete kommer lägst på listan. Det är således ingen slump att man hamnar i en viss bransch, det är ett medvetet val. Egenskaper som är viktiga för att göra karriär inom de kulturella näringarna är öppenhet inför nya idéer och att våga tro på dessa, sina idéer. Man lägger också stor vikt vid informella kunskaper och rätta kontakter inom branschen.³⁶

3.2 Populärkulturforskning

Simon Lindgren anser att varje populärkulturell text inte bara är inordnad i en diskursiv kontext utan också i ett vidare sociohistoriskt sammanhang.³⁷ Han menar att vi redan vid första kontakten med en text gör någon form av sociohistorisk koppling. Detta sker spontant i vårt medvetande. Sådana reflexmässiga "analyser" är inte av ondo, utan snarare en följd av den kulturella kompetens som individen besitter.

Banden var den progressiva rörelsens musikaliska bas och de var i huvudsak baserade på den spontana kompisgruppen. Musiker och andra alternativa aktivister förenades ibland för att skapa större projekt av olika slag. Dessa blev en del av en internationell rörelse, där musikfestivalen hade stor betydelse. 1974 bildade Kontaktnätet - Riksorganisation för en icke-kommersiell kultur - ett nätverk som fortfarande, år 2010, finns kvar. Inom ramarna för 1970-talets alternativa kulturevenemang, vilka inte var centralt och hierarkiskt styrda, uppstod den respektlösa collageformen vilken sått ett utopiskt frö som spirar än idag, detta enligt Johan Fornäs artikel i antologin *Respekt för rötter*.³⁸ Fornäs anser vidare, att det inte längre existerar några dominerande gap och klyftor mellan kvantitativa och kvalitativa modeller,

³⁵ Fornäs i Carlsson red.(2004), s. 27.

³⁶ Jansson och Power <http://kulturekonomi.se/uploads/cind2008-1.pdf> 2010-02-28

³⁷ Lindgren (2005), s. 155 f.

³⁸ Fornäs i Carlsson red. (2004), s. 36 f.

mellan samhällsvetare och humanister, mellan textanalys och etnografi eller mellan cultural studies och politisk ekonomi med rötter i kritisk teori.³⁹

Gilian Rose beskriver den visuella kulturen som en del av det sociala livet i dagens samhälle. Det ställs nya krav på oss medborgare att hantera ett allt mer avancerat, visuellt material. *Kulturaliseringen* har ökat medvetenheten om de tidsliga och rumsliga kontexterna för både kultur och kulturforskning.

We are of course surrounded by different sorts of technologies – photography, video, digital graphics, television, acrylics, for example – and the images they show us – TV programmes, advertisements, snapshots, public sculpture, movies, surveillance video frotage, newspaper pictures, paintings. All these different sorts of technologies and images offer views of the world: they render the world in visual terms.⁴⁰

Jan Jörnmark, ekonomiforskare vid Göteborgs universitet, skriver i boken, *Övergivna Platser, om Tyrolen ur ett socioekonomiskt perspektiv*.⁴¹ Han berättar om platsen, utifrån både ett lokalt och globalt perspektiv, där han ingående beskriver arkitekturen och tiden. När boken publicerades 2007 hade de nya, unga ägarna nyligen tillträtt.⁴² Kultursociologen Mats Trondman talar i sin bok, *Kultursociologi i praktiken* (1999), om den förlängda ungdomstiden. Han menar att den idag är en mera utdragen period i livet än vad den tidigare var.⁴³ Fornäs har ägnat sig åt forskning, om allt från diskurser inom jazz, rock och den progressiva musikämbelådan. Han menar att rockdiskursen är mansdominerad och att kunskapsspridningen i rockgenren sker i informella nätverk, där ofta flickor står utanför.⁴⁴ Ove Sernhede har gett ut en rad arbeten med utgångspunkt från ungdomsforskning där fokus har legat på psykoanalytisk och lingvistisk symbolteori. Han har också studerat konsumtions- och mediakulturens betydelse för individens identitet och för samhällsutvecklingen. Flödet av bilder och information i medier och musik har tvingat individen att utveckla en känslighet när det gäller att läsa och förhålla sig till tecken, symboler och stilar.⁴⁵

Filosofen Bertil Rolf citeras av Lars Lilliestam, professor i musikvetenskap vid Göteborgs universitet. Han skriver i boken *Musikliv*:

³⁹ Fornäs (2008), *Kritisk kulturforskning – dannelse og praksis*, <http://www.rcn.no/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1> i Oslo. 22-23/5 2008. 2010-01-23.

⁴⁰ Rose, Gillian (2007), *Visual methodologies: an introduction to interpretation of visual materials*, London: Sage, s. 2.

⁴¹ Jan, Jörnmark (2007), *Övergivna platser*, Lund: Historiska Media, s. 27 ff.

⁴² Hector, Nils www.mynewsdesk.com/se/view/pressrelease/tyrolen-de-luxe-308966 2010-02-13

⁴³ Trondman, Mats (1999) *Kultursociologi i praktiken*, Lund: Studentlitteratur, s. 288.

⁴⁴ Carlsson, Pergunnar, red., (2004), *Respekt för rötter*, Slite: Wessmans musikförlag, s. 97.

⁴⁵ Sernhede (1997), s. 199.

Individen använder kulturens mönster för att ordna verkligheten – vare sig redskapen består i tankemönster, handlingsmönster eller sociala institutioner /.../. Det kulturella systemet traderas till individen, tar mer eller mindre fäste och förändras kontinuerligt när han försöker ge mening åt sin erfarenhet. Resultatet återföres i en ny, förändrad form till det kulturella systemet. Kultur – individ – kultur formar återkommande kretslopp där människa och kulturens mönster för tankar, handling känsla och gemenskap slipar varann.⁴⁶

4. BEARBETNING OCH ANALYS

För att analysera texterna har jag tagit hjälp av det första steget i Faircloughs tredimensionella diskursanalys. Jag tar upp detta under rubriken *Resultat och tolkning*⁴⁷ men även under rubriken *Teori och forskningsram*, här med utgångspunkt från Simon Lindgrens modell.⁴⁸

Denna modell bygger på tre olika analysnivåer där följande dimensioner analyseras.

- **Sociohistorisk nivå** – handlar om det analyserade uttryckets ännu vidare sammanhang – den sociala och historiska kontexten.
- **Kontextuell nivå** – åsyftar det studerade, populärkulturella uttryckets textuella sammanhang, det vill säga relationen till andra uttryck.
- **Textuell nivå** – handlar om hur ett givet populärkulturellt uttryck är uppbyggt – om dess inre arkitektur.

En populärkulturell “text“ åsyftar således inte bara skrift utan en rad yttringar. Allt som är betydelsebärande, och i någon mening kan läsas eller avkodas, är således i vid bemärkelse att betrakta som en text. Fairclough anser att när man använder intervjuer eller samtal som underlag för sin undersökning, bör man transkribera delar av materialet som är relevant för forskningen.⁴⁹ Det är inte bara frågan om att göra ett val, utan också om att tolka. I arbetet under transkriberingen av intervjuerna, ingår tolkningen av språket som ett moment där teorin praktiseras. Under rubriken *Diskussion* går jag vidare med den diskursiva praktiken, liksom den sociala och historiska.⁵⁰

4.1 Sociohistorisk nivå

Olle Olofsson, Tyrolens grundare, hade varit verksam i nöjesbranschen i sydöstra Sverige sedan 1948. 1962 tog han steget fullt ut och byggde om, i stor skala, den befintliga

⁴⁶ Lilliestam, Lars (2006), *Musikliv: Vad människor gör med musik – och musik med människor*, Göteborg: Ejeby, s. 51 f.

⁴⁷ Winther-Jørgensen och Phillips (2000), s.177.

⁴⁸ Lindgren (2005), s. 49.

⁴⁹ *Ibid.*, s. 84.

⁵⁰ *Ibid.*, s. 11 f.

nöjesparken Tyrolen i Blädinge. Han såg det som andra anade; bilismen gjorde det möjligt att samla tusentals ungdomar på enstaka ställen utanför städerna. Genom systematiska investeringar kunde platser som Blädinge bli centrum för hela regionens nöjesliv. Namnet ”Tyrolen” går igen i en del av parkens attraktioner. Dess målningar utfördes av dekorationsmålaren Sven Truedsson som egentligen var cirkusdekoratör. Han var en uppskattad målare som var flitigt anlitad i olika nöjesparker. På Tyrolen finns många av dåtidens nationella och internationella kändisar avbildade, till exempel Sonny Liston, Elvis Presley, Beatles, Lennart Hyland, Tage Erlander, ”Ingo“ Johansson och ikonerna ”Stålfarfar“. Många svenska stjärnartister uppträdde i parken, till exempel Siv Malmkvist, Cornelis Vreeswijk och banden Hep Stars och Sven-Ingvars. Det senare lockade 3666 besökare år 1966. Även utländska artister besökte Tyrolen under 1960-talet, till exempel Bill Haley och Michael ”Little Joe“ Landon, i västernserien Bröderna Cartwright. Roger ”Helgonet“ Moore var bokad på midsommaraftonen 1968, men framträdandet inhiberades på grund av dåligt väder, och 3500 missnöjda smålänningar fick vända åter.

Parken stängde 1977 på grund av sviktande publikunderlag. Olle Olofssons son, Bo Olofsson, öppnade parken igen, 1991, med ungefär samma utbud som tidigare. Efter två år, 1993, ledde svikande publiksiffror åter till en stängning. Sommaren 1998 restaureras målningarna i parken av Smålands Museum. Röster höjs nu för att parken skall bli ett byggnadsminne. Detta är ännu inte idag, 2010, fastställt. Bo Olofsson sålde parken 2007.

Nils Hector, medarrangör i Tyrolen berättar: Kulturföreningen Tyrolens vänner köpte parken 2007. Gruppen bestod av vänner från Växjö's musik- och veteranbils-kretsar, en entusiastisk grupp som inte kunde tänka sig en bättre plats för fester och konserter. Många byggnader i parken var i behov av ett omfattande renoveringsarbete. Med varsam hand strävade föreningen efter att återskapa 1960-talskänslan som gav parken dess unika karaktär. Efter ett års renoveringsarbete kunde de åter, 2008, slå upp portarna.⁵¹ Föreningen satsar nu på ett brett utbud, ”något för alla“. Öppettiden är sommarsäsong, 1 maj -15 september.

Evenemangen är varierande, till exempel: Trädgårdsmässa, rockabillyfester, Bluesfestival, Muskelrockfestival, Tyrolen Lever - festival för hela familjen, Världsmusikfestival och veteranbilsträffar. Varje onsdag arrangeras en träffpunkt för motorintresserade i alla åldrar. Människor inom en radie av 10 mil sluter upp. Denna hyllning, ”Olles onsdagar“, är tillägnad parkens grundare, Olle Olofsson, som satsade mycket på den bilburna ungdomen. Kafeterian, Cloetta-kiosken och korvbaren är alltid öppna under dessa onsdagar, och ibland presenteras

⁵¹ Hector, Nils www.mynewsdesk.com/se/view/pressrelease/tyrolen-de-luxe-308966 2010-04-01.

också något lokalt rockabillyband. När det är festivaldags på Tyrolen så finns dessutom tillgång till bar och catering i samarbete med musikrestaurangen Kafé de Luxe i Växjö. Tyrolen är en sommarpark utan uppvärmda utrymmen. Verksamheten påverkas således av vädrets makter. Innedansbanan och de två utomhusscenerna har tak. Parken i övrigt, med sittplatser etc., befinner sig under bar himmel. Vid sidan av själva artistutbudet satsar arrangörerna på upplevelser av skilda slag, klassiska folkparksnöjen som: luftgevärsskytte, chokladhjul och bollkastning samt lite mer udda nöjen som till exempel: "Öppet hus i orkesterbussen" (som är från 1960-talet) samt "hårdrocksprofiler som spelar skivor vid lägerelden".

Parken är byggd i Googiestil som hade sin upprinnelse i USA och vände sig till en bilburen publik. Den utmärks av kraftfulla, organiska former med synliga stålbalkar och betong. Ett genomgående tema i stilen var nutidsmänniskans kontakt och närhet till sin historia. Inspirationen var hämtad från rymdfärder och vilda västernfilmer. På 1950-talet uppmärksammades Kon Tiki-färderna som inspirerade till stillån från Söderhavet och Påskön. I Blädinge blandas detta med motiv från landskapet Tyrolen, vilket skapar en burlesk blandning som skall appellera till "det primitiva i människans natur". Den civiliserade människan kan återvända till sina rötter och koppla av under en lördagskväll i denna paradisiska miljö.⁵²

Olle Olofsson var en framsynt nöjesarrangör som redan i slutet av 1960-talet inspirerades av ännu ett nytt framgångskoncept: städerna växte samtidigt som det blev lättare att få serveringstillstånd. Dansrestaurangen Baldakinen i Stockholm blev stilbildande för den nya typen av dansställen; man tog inträde till dansen och man kunde köpa både mat och alkohol. Ingen behövde frysa, det fanns inga mygg och inget smygsupandet på parkeringsplatserna. 1969 berättar Olle Olofsson i en intervju i Expressen att hans närmaste projekt var att utveckla dansrestauranger i södra Sverige.⁵³ Han skapade således den lokala kedjan Oleó med dansrestauranger i Växjö, Kalmar och Malmö. Efter en lång utförsbacke för nöjesparken Tyrolen, yttrade Magnus Uggla efter en spelning i parken 1977: "Det var många som inte var intresserade av att stinka Brut och älska oljig dansbandsmusik men problemet var att marknadsnischen var diffus och hade många våldsamma medlemmar". Blädinge och andra glesbygdsfolkparker kom med tiden att bli förknippade med bilburna raggare och slagsmål.⁵⁴

⁵² Jörnmark (2007), s. 27.

⁵³ Carlsson, Smålands Musikarkiv Växjö, 2010-03-18.

⁵⁴ Jörnmark (2007), s. 31.

4.2 Kontextuell nivå

I Sverige växer proggrörelsen till under 1970-talet. Som en motrörelse till populärmusiken präglades den i hög grad av självreflektion. Som kulturellt motstånd utgjorde den dock ingen homogen strömning, utan rörde sig samtidigt i flera korsande rörelser, i öppna och gränsöverskridande nätverk och samarbetsformer.⁵⁵ Ett exempel är Alternativfestivalen som 1975 arrangerades i Stockholm, i protest mot schlager-EM. Året efter Abbas seger med Waterloo i schlager-EM, formades en massiv motreaktion, en plattform för erfarenheter och uppfattningar ur vilken en kollektiv samhörighet successivt växte till en kulmination i Tältprojektet 1977. Projektet bestod av en ensemble med nära hundratalet skådespelare och musiker från flera av landets mest kända, fria musikteatergrupper. Den manifesterande föreställningen kom att heta, *Vi äro tusenden*, vilken blev den sista stora, gemensamma manifestationen för musikrörelsen. Johan Fornäs skriver i artikeln, *Musik i rörelse*, att proggrörelsen dog efter det att Tältprojektet var genomfört, en tänkbar, relevant tolkning enligt Pergunnar Carlsson i boken *Respekt för rötter*.⁵⁶

1974 startades Ovala Musikfönstret, Växjös första musikförening med progginriktning; man ville verka för ett utökat utbud av alternativa musikformer. Samma år arrangerade föreningen musikfesten, Musik på Hemmanäs, 15 km söder om Växjö. Här kunde man bland annat lyssna till Peps Blodsband, Berits Halsband, Rena Rama, Peoria Jazzband, Värends Hembygdskör, Ingelstads Pensionärskapell och lokala bygdespelmän. Tusen personer kom till festen, och ungdomar från nästan hela södra Sverige tältade på åkrarna.⁵⁷ Under ett antal år arrangerade föreningen återkommande musikfester samt startade musikkaféer på Bäckis som höll till i Folkets hus i Växjö. Föreningen var aktiv som konsertarrangör också in på 1980-talet, då man ordnade konserter under namnet Rockafällan.⁵⁸

Den progressiva musikrörelsens verksamhet var också en subjektiv läroprocess genom att musikaliska aktiviteter stärkte individens självständiga vilja att skapa ett eget liv utifrån sina egna handlingar. "Det människor lär sig i band på festivaler och klubbar, ger erfarenheter, insikter och uttryckskraft som har större betydelse för förmågan till politisk praxis".⁵⁹

4.3 Punkrörelsen och nya alternativ

⁵⁵ Fornäs i Carlsson, red. (2004), s. 24 f.

⁵⁶ Ibid., s. 36.

⁵⁷ Gustafsson, Magnus och Linberg, Boel red. (2010) *Från Sigfridsmäss till The Ark: musik I Växjö*, Växjö: Musik i Syd/Smålands Musikarkiv, s. 143.

⁵⁸ Ibid., s. 144.

⁵⁹ Fornäs i Carlsson, red. (2004), s. 47.

1977 kom punken till Växjö i samband med att Sex Pistols spelade i stan. De var då okända för de flesta av hemmapubliken på diskoteket Barbarella. Den nya stilen kom att inspirera unga musiker till att bilda band som Zlem och Cyklarna, där de sistnämnda gjorde egna låtar, samt svenska översättningar av texter till Ramons och Clashes musik.⁶⁰ Punken som representerades av en ung generation, var emot det mesta; den var ”mot” ”Samhället”, ”Etablissemangen”, ”de vuxna”. Parollen var, ”gör det själv”, och praktiken formades därefter. Punken var i första hand inte en musikform eller ”stil”, utan ett nytt, ungdomligt uttryck som yttrade sig genom att ”göra saker”, menar Per Dannefjord, sociolog vid Linnéuniversitetet i Växjö. Detta innebar att alla i stort sett var aktiva i rörelsen; man spelade i ett band, men så la man av och kanske började skriva eller fotografera istället. ”Aktiviteten befann sig hela tiden i ett socialt sammanhang /.../.”⁶¹

1980 talet var också början till en förändring av alternativrörelsen som växte vidare, bland annat genom att ett nytt, bredare intresse för ekologisk mat och giftfritt jordbruk skapades. Samtidig uppstod också nya mötesplatser med ett alternativt kulturutbud, där också folkmusikfestivalen och världsmusiken - ett uttryck för den begynnande globaliseringen - blev nya beståndsdelar i en växande festivalkultur. I Småland startades Korröfestivalen 1985, liksom Uråsafestivalen i byn Uråsa, tre mil söder om Växjö.⁶² Ingemar Karlsson, Uråsafestivalens grundare, har utifrån ett mer lokalt perspektiv, lång erfarenhet av samverkan.⁶³ Han menar att olikheterna inte behöver utesluta ett samarbete; det kan fungera bra på den lokala nivån. Samarbeten på mindre orter kan baseras på både gemensamma, ideologiska målsättningar och visioner, men det kan också finnas andra sammanhållande faktorer som överbryggar eventuella motsättningar. I vissa byar till exempel, kan det gemensamma intresset för den lokala utvecklingen vara en viktig angelägenhet för invånarna; man vill värna om gemenskapen i byn. På så sätt kan det skapas en samarbetsvilja som leder till gemensamma aktiviteter. Man hjälper också varandra med praktiska göromål och samarbetar, trots politiska och ideologiska motsättningar. I staden manifesteras den sociokulturella tillhörigheten genom engagemang i olika politiska riktningar och kulturyttringar; man har tillgång till ett större kulturutbud som främjar möten mellan olika praktiker och diskurser. Det finns naturliga mötesplatser för konst, teater, dans och musik, där man väljer att delta i olika evenemang och händelser tillsammans.

⁶⁰ Gustafsson och Linberg red. (2010), s. 134.

⁶¹ Dannefjord, Per och Eriksson, Magnus *Motkultur och läroprocesser*
http://www.rockosamhalle.se/texter/per_magnus.pdf. 2010-02-03.

⁶² Gustafsson och Lindberg red. (2010) s. 159.

⁶³ Carlsson Leif (2008) ur *Intervju med Ingemar Karlsson* Smålands Musikarkiv/Musik i Syd.

4.4 Textuell nivå

Intervjudelen

Byn – den äldre generationen

Ingemar Karlsson är född 1950 och växte upp i den på den tiden expansiva byn Häradsbäck i Småland. Pappan var lanthandlare i byn och under uppväxten träffade Ingemar många olika människor som kom för att handla och få en pratstund i affären. Han berättar: ⁶⁴

I: - Affären var en social träffpunkt där det kom många människor och många kände mig. Man skulle ha en bra relation till alla, det var liksom en nödvändighet att tycka om alla. Jag var en vanlig kille som växte upp i en familj med mamma och pappa och två storasysstrar. Det som var speciellt var att min pappa dog då jag var nio år gammal, så att växa upp med bara mamma och systrarna det gav mig kanske lite större frihet både på ont och gott. ⁶⁵

I byn fanns ytterligare en affär som ägdes av Olle Olofsson, en mångsidig entreprenör som tillsammans med sin bror Nils Olofsson hade drivit dansstället Linkullen i Häradsbäck sedan 1948.

I: - Festplatsen Linkullen var en väldigt viktig samlingsplats i byn för alla, men framför allt för oss ungdomar. Vi kunde gå dit och roa oss och så kunde man suppa sig full redan då man var tretton, fjorton år. Så kunde det vara på landet om det ville sig illa. Första gången jag såg TV var det på Linkullen 1958. Då samlades tvåhundra personer för att se fotbollsmatchen Sverige mot Brasilien. Den första som ägde en TV i byn var Olle Olofsson och det var en 17 eller 20 tums, så den var inte stor när den stod uppställd på den stora dansbanan. ⁶⁶

Olle Olofsson startade ytterligare ett dansställe, Tyrolen i Blädinge, 1962. Sommaren 1964 hade Ingemar sommarjobb på Linkullen hos Olle Olofsson, vilken hade anlitat en dekorationsmålare som skulle ta sig an både Linkullen och Tyrolen. Sven Truedsson var cirkusmålare men hade också haft uppdrag på många dansställen i Sverige. Hans motiv var aktuella, internationella kändisar och musiker men också lokala idrottsstjärnor och andra kända ansikten. Förlagorna kunde vara både tidningsbilder och vykort som rutförstorades till lämpliga format som sedan målades upp med oljefärg, ruta för ruta. Detta var ett precisionsarbete för sommarjobbarna som noga övervakades av Truedsson.

I: - Mitt musikintresse började tidigt. Jag gillade både pop och rock som jag spelade in ifrån Radio Luxemburg med familjens magnetofon. Från början gick byns entreprenörer ihop för att köpa in en magnetofon. Det var en föregångaren till rullbandspelaren, en stor investering som man finansierade tillsammans. Efter något år köpte min far ut de övriga delägarna och vi fick överta magnetofonen och de andras bandrullar som på så sätt ökade inspelningsmöjligheterna avsevärt för min familj. ⁶⁷

⁶⁴ Intervju med Ingemar Karlsson 2010-02-03 ansvarig för Uråsa- och Säljerydsfestivalen.

⁶⁵ Ibid., Ingemar Karlsson.

⁶⁶ Ibid., Ingemar Karlsson.

⁶⁷ Ibid., Ingemar Karlsson.

Uråsa – den yngre generationen

Carl och Jacob Hector, födda 1985 respektive 1986, har vuxit upp på landet i Uråsa, tre mil söder om Växjö. Familjen bestod av mamma Karin, pappa Lars, fem söner och en dotter.

Föräldrarna turades om att vara hemma hos barnen under deras uppväxt. ⁶⁸

J: - Vi var så många i familjen och hade aldrig så mycket pengar över så vi var tvungna att leva väldigt billigt om det skulle gå runt för vår familj med sex barn. ⁶⁹

Ur Jacobs berättelse: Föräldrarna hade ett nära samarbete med Ingemar Karlssons familj. Båda familjerna hade flyttat in i byn ungefär samtidigt, i början av 1980-talet. Man drev ett litet kollektivt, ekologiskt jordbruk med ytterligare några vänner. Samarbetet kom också att kretsa kring arbetet och organiserandet av Uråsafestivalen där Trottagården och Ingemars gamla lanthandel blev hemvist och nav i verksamheten. Allt startade med ett missionstålt som Ingemar införskaffade tillsammans med sin gode vän, älmhultskonstnären Arne Persson. Tillsammans började de, i början av 1980-talet, arrangera lite större, privata fester. Dessa kom med tiden att utvecklas till en festival, tre dagar lång, med flera tusen besökare och musik på flera scener. Barnen var alltid med föräldrarna i arbetet med jordbruket och festivalen. Bygemenskapen kom att växa och efterhand inkludera flera i byn. Tillsammans med bönderna drev man bland annat bybastun, man lånade jordbruksredskap av varandra, man deltog i det gemensamma anordnandet av midsommarfester och andra aktiviteter i byn.

I: - När man jobbar ihop och rensar ogräs då pratar man om olika saker, det kommer fram nya förslag som skapar ringar på vattnet. Framför allt har barnen alltid varit med i arbetet, så Lars och Karin har varit viktiga för barnens utveckling. Det har påverkat dem och inspirerat dem till vad de gör idag. ⁷⁰

Hanna Evelyndotter som är född 1986 växte också upp på landet, i närheten av Uråsa, med en familj som bestod av mamma, pappa och tre flickor. Hennes uppväxt är präglad av grönåvågen under 1970-talet. Hon växte inte upp på en traditionell bondgård, men familjen hade ändå höns, katter, hundar och hästar. Flickorna var ofta ute i skogen och lekte och byggde då kojor med mera. ⁷¹

H: - Min mamma har fortfarande samma politiska åskådning som när vi var små, hon sympatiserar med vänsterrörelsen och feminismen. Vi åt vegetarisk mat under hela vår uppväxt och när vi var små var hela familjen på Uråsafestivalen. Mamma brukade handla i Ingemars affär ibland så hon känner till vilka människor som brukade vara där. ⁷²

⁶⁸ Intervju med Carl och Jacob Hector 2009-12-10 delägare i "Nöjesparken" Tyrolen.

⁶⁹ Ibid., Carl och Jacob Hector.

⁷⁰ Intervju med Ingemar Karlsson 2010-02-03.

⁷¹ Intervju med Hanna Evelyndotter 2010-03-03 caféverksamheten i Tyrolen samt ordförande i ideella arrangörsföreningen Tyrolerhatten.

⁷² Ibid., Hanna Evelyndotter.

Staden

Frida Skogh är född 1982 och växte upp i en akademikerfamilj i Lund, en familj som bestod av mamma, pappa, en son och två döttrar. Frida är yngst i familjen. Konst och kultur var en del av familjens vardag. Farmor och farfar var yrkesverksamma konstnärer.⁷³

F: - Pappa är väldigt intresserad av konst, så vi har väldigt mycket tavlor hemma. Konstutställningar och teater var en naturlig del av min uppväxt.⁷⁴

På gymnasiet valde Frida naturvetenskaplig linje med foto som specialinriktning och hennes specialarbete kom följdriktigt att handla om fotografi.

F. Jag har alltid varit intresserad av olika konstnärliga uttrycksformer, kanske inte så mycket musik utan mera av teater, dans och bilden av det kroppsliga visuella uttrycket.⁷⁵

Efter gymnasiet praktiserade hon hos olika fotografer i Lund och Malmö varpå följde studier i fotografi vid Fotoskolan i Gamleby. Hon fortsatte vid Lunds universitet med studier i konstvetenskap.

F: - Det finns många naturvetenskapliga ämnen som jag tycker är roliga, som fysik och biologi, men det var nog fotografiet som vann.⁷⁶

Efter studierna i Lund följde en flerårig fotografutbildning i London.

Åskar Lilja är född 1978 och växte upp i en medelklassfamilj i Växjö som bestod av mamma, pappa, två söner och två döttrar. Eftersom de var en stor familj hade man inte alltid så gott ställt. Föräldrarna stöttade Åskar i hans skapande redan när han var liten. Han fick färger och material och gick på serietecknarkurser på TBV.

Å: - Mamma och pappa trodde på mig redan som ung. De tyckte att jag hade något att berätta med mina bilder.⁷⁷

Föräldrarna arbetade inte inom kultursektorn men de var mycket musikintresserade.

Proggmusiken var en del av Åskars uppväxt men han tog även intryck av Bob Dylan. Politik var viktigt och föräldrarna gick alltid i Vänsterpartiets demonstrationståg på första maj.

Entreprenörskap och ”Do it yourself”

Musikforskaren Björn Horgby skriver i boken, *Rock och uppror*, om den nya ungdomskulturens framväxt.⁷⁸ Mot bakgrunden av de sociokulturella sammanhangen som har

⁷³ Intervju med Frida Skogh 2010-02-26 fotograf, dokumenterar Tyrolens evenemang för hemsidan.

⁷⁴ Ibid., Frida Skogh.

⁷⁵ Ibid., Frida Skogh.

⁷⁶ Ibid., Frida Skogh.

⁷⁷ Intervju med Åskar Lilja 2010-02-09 konstnär, medarrangör vid första Tyrolen Lever, festivalen i Tyrolen 2008.

⁷⁸ Horgby (2007), s. 20 ff.

vuxit fram i efterkrigstidens föränderliga samhälle kommer den egna kreativiteten att få en ökad betydelse i den expanderande sektorn av småskaligt entreprenörskap; nya små företag växer fram och utvecklar regionerna. Detta möjliggörs av att befolkningen blir allt rörligare; det ökade välståndet i samhället innebär bland annat möjligheter för människor att köpa bil. En ny livsstil för unga människor, med förebilder inom den nya ungdomskulturen under 1950-talet, växer fram. Man hyllar bilåkandet som den nya livsstilen och ungdomsgängen åker bil till olika platser för att roa sig och berika sin ökade fritid. Från slutet av 1960-talet utvecklas parallella livsstilar där man skapar en alternativ företagsamhet som präglas av olika värdegrunder. Det nya entreprenörskapet växer fram inom olika radikala mot- och subkulturer. Här speglas de olika diskursernas mångfacetterade uttryck i nya typer av entreprenörskap som spelar en viktig roll i både den globala och lokala utvecklingen. Ideologierna är starkt sammankopplade med praktiker, där resurserna som finns knyts till dessa eller tenderar att bli ett med dessa praktiker. DIY (Do It Yourself), som punken uttrycker det, finner allt starkare gehör. Att skapa själv, att skapa sitt eget sammanhang - "allt är möjligt" - är i och för sig inte helt nytt. Även tidigare har detta varit en viktig drivkraft som över tid tagit sig olika kulturella uttryck. Den egna initiativförmågan och tron på den egna skaparkraften tycks alltid ha varit den grundläggande förutsättningen för nytänkande. Man förkastar gamla tänkesätt och fastlåsta mönster som inte längre kan ge utrymme och möjlighet till förändringar. Detta synsätt genomsyrar skapandet av det "nya" och det verkar alltid ske som en reaktion mot det gamla systemets hegemoni och yttringar. Utifrån ett musiksociologiskt och kulturteoretiskt perspektiv intresserar sig Lars Lilliestam, i boken *Musikliv*, för betydelsen av hur människor använder och värderar musik. Vad gör människor med musik och – vad gör musik med människor? Han säger:

Musiken är och har varit ett effektivt medel för att markera särart, vi mot dem eller föräldrar mot ungdomar. Generationsklyftan var sannolikt större på 1950- och 60-talet än idag. Då hade det varit otänkbart att ta med sina föräldrar på rockkonsert eller festival. Rockmusik är numera inte bara ungdomsmusik utan också vuxenmusik – det beror helt enkelt vilken rockmusik man talar om. Den typ av musik som exempelvis Kent, Ulf Lundell, eller Beatles spelar uppskattas både av föräldrar och ungdomar.

Lilliestam menar att, trots tecken på traditions- och normförsvagnig så har kulturmönster i familjen stor betydelse. Det visar sig trots allt, på sikt, att ungdomar övertar många av sina föräldrars värderingar och livsmönster.⁷⁹

⁷⁹ Lilliestam (2006), s. 163.

Festivalkulturen

I Småland startades två musikfestivaler 1985, de var båda kulturevenemang som bars upp av ett starkt, socialt nätverk av unga musikintresserade. Korröfestivalen var en ny mötesplats för traditionell, svensk folkmusik; åldersspridningen var bred bland medverkande musiker. Efterhand kom festivalen att utvecklas till Sveriges största folkmusikfestival med musik och artister från hela världen. Uråsafestivalen började i liten skala med lokala band men kom med tiden att växa till en tredagarsfestival med både nationella och internationella artister. Den lever nu vidare som Säljerydsfestivalen.⁸⁰

Uråsafestivalen

Ingemar Karlsson hade tidigare arbetat i arrangörsföreningen Hantverkshuset vilken var en del av den progressiva musikrörelsen i Lund. Här arrangerades i början av 1970-talet en minnesrik musikfestival i Stadsparken. En publik på tiotusen besökare, olika generationer och musikaliska uttryck, möttes under enkla former, utan stängsel och dyra entréer. Ingemars upplevelse dröjde sig kvar i minnet, som ett frö, och gav senare upphov till Uråsafestivalen. Ingemar var således en av initiativtagarna till Uråsafestivalen som arrangerades av "Återföreningen Liv och Lust", idéell förening. Festivalen ägde rum på Ingemars äga, Trottagården i Uråsa by, tre mil söder om Växjö. Redan 1980 köpte Ingemar den gamla lanthandeln i vilken han kom att inrymma sin affärsverksamhet för ekologiskt odlade produkter men också ett litet kafé för vegetarisk mat. Senare startades även en loppmarknad i den intilliggande ladan, ett led i det ekologiska tänkandet, en viktigt del av Ingemars ställningstagande i miljöfrågor: sopsortering och återanvändning av jordens resurser, en hörnsten både i hemmet och i verksamheten. På loppmarknaden erbjöds allt, från gamla kylskåp till kläder och inredningsprylar. Inledningsvis försörjde sig familjen huvudsakligen på självhushållning och återanvändning samt i övrigt på vad den lilla skogsfastigheten erbjöd. Under årens lopp har verksamheten på Trottagården bedrivits i både förenings- och stiftelseform. Fram till 1997 arrangerades festivalen i den stora trädgården samt på ett mindre markområde. Allt tog sin blygsamma början med det "filadelfiatält" som tidigare användts vid lite större fester på Trottagården, då och då med lokala band som stod för underhållningen. Efter hand växte verksamheten och blev snart en musikfestival dit både nationella och

⁸⁰ Gustavsson och Lindberg red. (2010), s. 159.

internationella band kom för att spela. Gaget bestod för det mesta av respengar. Entrén till festivalen utgjordes av en symbolisk summa vilken skulle vara överkomlig för alla.⁸¹

I: - Jag har aldrig sett mig som entreprenör, jag har aldrig börjat tänka på det viset. Jag har litat på att de som skall vara med och jobba kommer, och att det som skall utföras ordnar sig och går bra. Det handlar väl om en slags tillit.⁸²

Föreningen hette från början Liv och Lust, senare "Återföreningen Liv och Lust", och startades som en ideell arrangörsförening. Medlemmarna bedrev sin verksamhet under namnet Café de Brazil och arrangerade under 1970-talet spelningar för både lokala och nationella band i ett gammalt svinstall i smålandsskogarna. Verksamheten byggde på att alla besökare också var medlemmar i den ideella föreningen, vilket erbjöd ett mer gynnsamt regelsystem när det gällde utskänkningstillstånd med mera. Arrangemangen var ju inte offentliga. Detta innebar också att man inte kunde annonsera offentligt. Informationen spreds istället från mun till mun och genom flyers som medlemmarna själva delade ut. Idag sprider föreningen information också via Internet, Facebook och liknande.

I: - Jag har försökt att inte fatta alla beslut själv utan istället försökt att få andra delaktiga i beslutsfattandet, så att man inte tar för stor plats själv. Man kan säga att det är en sorts nätverkstanke bakom det att man kommer samman.⁸³

Uråsafestivalen hade olika temata som till exempel Vattenfestivalen och Lufträffen, den senare en helt akustisk festival som hade 3000 besökare. Festivalerna arrangerades varje sommar fram till 1997, då den unga generationen tog över inom ramarna för nya Kulturföreningen Liv och Lust. De äldsta barnen i familjen Hector: Nils, Gustav och Frida samt Ingemars son Jerker drev festivalen vidare fram till 1999 som också blev Uråsafestivalens sista år. Samtidigt startades en ny festival i byn Säljeryd, 3 mil söder om Växjö och ett stenkast från Uråsa.

Säljerydsfestivalen

Säljerydsfestivalen startade 1999 med att Ingemar köpte ännu en gård. Han ville hjälpa en god vän som inte fick banklån för att köpa sin släktgård. En tid efter köpet avled vännen. Den nya situationen gav Ingemar anledning att fortsätta sin festivalverksamhet men samtidigt också möjlighet att hyra ut husen till andra arrangörer som ville arrangera musikevenemang och privatfester. Uthyrningsverksamheten blev en del i finansieringen av köpet.

⁸¹ Intervju med Ingemar Karlsson 2010-02-03.

⁸² Ibid., Ingemar Karlsson.

⁸³ Ibid., Ingemar Karlsson.

⁸³ Ibid., Ingemar Karlsson.

I: - Så många fina människor som kommer till samma plats och bara gör det tillsammans när det från början var just ingenting. Festivalen 2009 till exempel varade i tre dagar, vi hade 90 band som ville komma. Som tur var hoppade 19 av, så det blev lite mera hanterbart. Arbetet med festivalen 2010 har börjat nu under våren och vi har redan bokat in 30 band som har hört av sig och vill komma. Festivalerna utgår inte från någon kommersiell tanke att vi skall tjäna pengar. De som gör detta, gör det för att de tycker det är roligt att sprida musik till de människor man tycker om.⁸⁴

Den nuvarande festivalen arrangeras nu varje år i Säljeryd av Ingemar tillsammans med medlemmarna i Kulturföreningen Liv och Lust.⁸⁵ Ett av många band som uppträtt på Säljerydsfestivalen är den progressiva och psykedeliska 1970-tals gruppen Stenblomma som Ingemar mötte första gången i Lund på “den minnesrika musikfestivalen i Stadsparken“, och som sedan dess varit en av hans favoriter. På Säljerydsfestivalen uppträdde Stenblomma 2009 under temat: Alla träd har samma rot.

I: - Visionerna är viktiga och finns på något sätt alltid närvarande så att man kan se möjligheterna då de dyker upp. Sedan blir det ändå inte som man tänkt sig utan det blir någonting helt annat på grund av omständigheterna. Man får en känsla av att alla händelser är som en kedja, där allt återanvänds och hänger ihop.⁸⁶

När barnen blev äldre började Ingemar på Emmaus Kläder & Kuriosa i Växjö. Numera arbetar han dessutom, några kvällar i veckan, på Kafé de Luxe. Här består arbetsuppgifterna av att serva och ta emot band som ska spela, samt restaurangbesökare.⁸⁷

Kafé de Luxe – mötesplats över generationer

Här finns anledning att nämna Kafé de Luxe i Växjö med sin restaurang och scen för konserter och liveframträdanden. Mellan Kafé de Luxe, som öppnade 2005, och Tyrolen finns tydliga ”intressekopplingar”. Gemensamt för verksamheterna är den, mer eller mindre, helt genomförda *retrostilen*. På Kafé de Luxe ingår också stilelement som ”på något sätt” speglar vår egen tid. Restaurangen drivs året runt och är populär mötesplats för i stort sett alla generationer.

Bröderna Gustav och Nils Hector återvände i början av 2000-talet, efter faderns bortgång, till Växjö. Tillsammans med vänner skapade de Kafé de Luxe. Efter utgrävning av källaren kunde man även inrätta en klubbscen, med plats för ytterligare 150 personer. I april 2005 slog

⁸⁴ Ibid., Ingemar Karlsson.

⁸⁵ <http://www.facebook.com/pages/Ingelstad-Sweden/Saljerydfestivalen> 2010-02-11.

⁸⁶ Intervju, Ingemar Karlsson 2010-02-03.

⁸⁷ Ibid., Ingemar Karlsson.

man upp portarna.⁸⁸ Konceptet är, med Nils ord: “Ett retrodoftande uteställe som serverar god mat och varierande musik“. Nils berättar om, vad han kallar “fadersarvet“:

N:- Jag och Gustav har lärt oss av vår pappa att man kan göra vad som helst. Det fanns inga hinder för vad pappa gav sig på. Vi snorungar var med och murade skorstenar och skapade olika tekniska lösningar som ingen visste hur man gjorde. Tror man att man kan någonting så kan man det, i alla fall till 98 procent, brukade min far säga.⁸⁹

Utgångspunkten för Kafé de Luxe har varit att skapa ett ställe dit alla generationer och kategorier kan gå för att äta gott och ha kul tillsammans, en plats med en såväl kontinental doft som hemkänsla.

N:- Som jag ser det för min egen del är det ett experiment att föra Uråsas nöjesliv in till staden, att i Växjö skapa ett ställe som följer alla regler och bestämmelser och ändå behålla själen i det hela.⁹⁰

Nils är också en av arrangörerna på Tyrolen. Hans samarbetsintentioner speglar följande: Tyrolen de Luxe är en tvådagarsfestival som första gången anordnades i augusti 2009. Här handlar det om ett samarbete mellan nöjesparken Tyrolen och Kafé de Luxe. Festivalen vänder sig till hela familjen. Nils anser att det viktigaste är att: “Vi håller fast vid visionerna även om det känns omöjligt. Vi vill erbjuda en helhetsupplevelse och vi vill blanda musikstilar och på så sätt också publik. Vi vill inte göra som alla andra festivaler gör. Det är just det som alla på Tyrolen uppskattar”.

Tyrolen

Jacob Hector som är turnéledare för hårdrocksbandet Bullet är också, tillsammans med sin bror Carl som är tekniker och snickare, delägare i Tyrolens vänner, ekonomisk förening och formell ägare av nöjesparken Tyrolen. Föreningen består också av ytterligare tre delägare: Hampus Klang, musiker i Bullet, Gustav Hector, kock och musiker samt Rolf Berggren, veteranbilsentusiast. Man har ett nära samarbete med musikrestaurangen Kafé de Luxe, där äldste brodern Nils Hector är delägare tillsammans med brodern Gustav. Gustav som också är en av delägarna i Tyrolens vänner, ansvarar där för catering och bar. Verksamheten består också av den ideella arrangörsföreningen Tyrolerhatten, där Hanna Evelyndotter är ordförande. Hanna, Carls flickvän, arbetar också på nöjesparken Tyrolen och är köksansvarig för kaféverksamheten. Hanna, tillsammans med bröderna Nils, Jacob och Carl, ingår i intervjuundersökningen bestående av sju informanter.

Det finns ett nära samarbete mellan Tyrolen och Kafé de Luxe som består av olika delar.

⁸⁸ Intervju med Nils Hector 2010-04-10 delägare av Kafé de Luxe.

⁸⁹ Ibid., Nils Hector.

⁹⁰ Ibid., Nils Hector.

H: -Vi anlitar dem. Kafé de Luxe står för catering när det behövs varm mat och bar. Då kommer de ut med sin personal och sina vakter.⁹¹

H: - Så fort man undrar över något som har med driften av verksamheten att göra kontakter vi Kafé de Luxe som har erfarenhet av att också börja från grunden.⁹²

Sedan nya Tyrolens uppstart, 2007, pågår ett ständigt nätverksbygge; kontakterna med samarbetspartners är en viktig del i verksamheten. Ett exempel är Hotell Rådmannen i Alvesta där festivalernas mer kända artister brukar bo. I samarbete med hotellet finns nu planer på att utveckla nya möjligheter: konferenspaket, i vilka Tyrolens begivenheter ingår som en viktig del. Man har också goda kontakter med byföreningen i Blädinge. Ett annat, större samarbete är på gång med gymnasieskolan i Alvesta. Här planeras ett nytt program med musikinriktning rock och pop. För övrigt är man öppen för olika initiativ från föreningar och privatpersoner som är intresserade av att samverka eller bara vill hyra Tyrolen för något eget evenemang.

H: - Vi som jobbar i Tyrolen gillar familjeföretagskänslan, vi har samma filosofi och samhällsåskådning. Vi tycker att det är viktigt med miljöfrågor och vi vill inte leva ett statusfixerat liv utan vi återanvänder, reparerar och tar till vara saker. Slit och slängsamhället är inte vår grej. Vår drivkraft är att arbeta tillsammans och det skapar en delaktighet när vi gör det för att vi tycker det är roligt.⁹³

Hanna säger också: "Vi tror att vi är rätt blandning av folk för att lyckas med detta".⁹⁴

Jacob och Carl berättat om sin uppväxt i Uråsa där föräldrarna hellre valde en knaper tillvaro, men i gengäld hade möjlighet att vara hemma hos barnen. De berättar också om Ingemar Karlsson, kollektivjordbrukaren men också initiativtagaren, arrangören och samordnaren av Uråsafestivalen, där föräldrarna Hector också var aktiva i såväl arrangörsföreningen som kollektivjordbruket.

J: - Vårt mål är att bli självförsörjande och med tiden klara oss helt utan pengar. Ingemar är den stora förebilden för både mig och Carl.⁹⁵

De tre äldre syskonen, Nils, Gustav och Frida Hector som vuxit upp med Uråsafestivalen, tog över arrangörskapet 1997 sedan Ingemar lämnat över ansvaret. Festivalen var kvar i Uråsa men inte på Trottagården som tidigare. Flera bybor upplät mark på andra ställen i byn och ungdomarna arrangerade här, under tre år, sina egna festivaler. Ingemar samverkade med sin lanthandel och sitt kafé och besöksströmmen var frekvent.

Tillbaks till Tyrolen. Lärdomarna under ungdomsåren har således varit många och viktiga och kommer väl till pass i utvecklandet av Tyrolen. Grannkontakterna är viktiga. Man deltar i det

⁹¹ Intervju med Hanna Evelyndotter 2010-03-03.

⁹² Ibid., Hanna Evelyndotter.

⁹³ Ibid., Hanna Evelyndotter.

⁹⁴ Ibid., Hanna Evelyndotter.

⁹⁵ Intervju med Carl och Jacob Hector 2009-12-10.

lokala föreningslivet och byföreningens aktiviteter och inviterar, på uppsatta skyltar vid vägen, nyfikna besökare på kaffe.⁹⁶

C: - Nästan varje dag kommer det hit folk och berättar gamla minnen. Nyligen var det en som letade efter en guldring som hon tappat vid stora scenen 1971.⁹⁷

J: - Många träffade sin fru eller sin man här. Tyrolen var värsta äktenskapsförmedlingen. Nu har vi tagit över datingstället.⁹⁸

J: - Kanske är vi lite för alternativa. Men alla är jättegglada att det händer något här och jag tror att de tycker vi är trevliga fast vi har långt hår och hyllar punk, hårdrock och hippieideal. Men det är väl det här att vi åker runt i skrotbilar och sover i tält och så?⁹⁹

Det speciella med Tyrolen är originalmålningarna och att den gamla folkparks-kulturen fortfarande vilar över platsen, även om program, festivaler och övrig information idag sprids effektivt via nätet.¹⁰⁰

H: - Vi vill skapa en verksamhet där det finns något för alla åldersgrupper och människor.¹⁰¹

J: - Vi försöker att ha ett så brett utbud som möjligt, men våra favoriter är trots allt rock, blues, prog, och hårdrock, men vi har också en trädgårdsdag, skördemässa och rockabillyfester samt en dansbandskväll inplanerad 2010.¹⁰²

Det finns också evenemang som återkommer varje vecka och festivaler som är tänkta att bli återkommande varje år, till exempel Muskelrockfestivalen i början av juni, en tvådagars festival med camping. Avsikten är inte att skapa stora festivaler, 2000 personer är det maxantal man vill ta in, det viktiga är att skapa en mysig stämning. Det skall inte vara stort och påkostat med dyra inträden.¹⁰³ Smålandspostens reporter, Elisabet Berg, skriver om Tyrolenfestivalen i juli 2009 då bland annat Nationalteatern framträdde.

Skålar (rubrik)

Nicke Ström glider runt bland festivalbesökarna. Alla hejar på varandra och höjer glaset och utbringar en skål. Tyrolenfestivalen är som en privat fest där alla får komma. När man träffar sin proggiga

gymnasielärare samtidigt som barnens hårdrockspolare dunkar ett hej i ryggen, förstår man bredden av band som bokats in på festivalen.¹⁰⁴

Olles onsdagar

Denna onsdagsaktivitet är samtidigt en hyllning till Olle Olofsson som grundade Tyrolen.

⁹⁶ Ibid., Carl och Jacob Hector.

⁹⁷ Ibid., Carl och Jacob Hector.

⁹⁸ Ibid., Carl och Jacob Hector.

⁹⁹ Ibid., Carl och Jacob Hector.

¹⁰⁰ <http://www.tyrolen.se/2009/dafortiden.php>; <http://blogs.myspace.com/tyrolen> 2009-11-15.

¹⁰¹ Intervju, Hanna Evelyndotter 2010-03-03.

¹⁰² Intervju med Carl och Jacob Hector 2009-12-10.

¹⁰³ *Smålandsposten* 19/7 2008.

¹⁰⁴ Ibid., *Smålandsposten*.

C: - Det är mest folk som kommer från en radie av tio mil. De är motorintresserade människor som kommer för att visa upp sina bilar och motorcyklar. Många har varit här då det gick riktigt vilt till. Stället var en gång ett av Sveriges farligaste med mycket raggare och bråk i publiken. Rätt många av de som var där på 1970-talet kommer tillbaka, men nu är de fredligare och tittar hellre på varandras bilar och är snälla och tysta. På onsdagarna har vi ibland något band som spelar, som t.ex. Buckersfield som är ett rockabillyband. Vislanda Summer Cruises är några av de som brukar besöka oss. Är det bra väder kan det var 600 besökare en onsdag, men är det dåligt väder kanske det bara kommer 100. I maj 2009 anordnade vi Stonehousemeet som är en veteranbilsträff med framförallt amerikanska bilar, rock'n'roll och rockabilly. Stonehouse Cruisers kommer från Sävsjö och arrangerar sin festival tillsammans med Tyrolen. En av besökarna förklarade sitt intresse så här: Så länge det har funnits bilar och galanta damer har det funnits raggare.¹⁰⁵

Ägarna, men också medlemmarna i arrangörsföreningen Tyrolerhatten, lägger ner mycket tid på att bygga upp verksamheten på Tyrolen. Det finns oändligt mycket arbete som måste göras. Underhåll och reparationer av byggnaderna är en permanent punkt på agendan, och eftersom man letar efter, och vill använda tidstroget material tar det ofta lång tid. En annan del av verksamheten som sträcker sig över hela året, är informations- och produktionsarbetet: bokningen av band och artister. Under själva säsongen är Tyrolen alltid öppen, varje onsdag, men man arrangerar ofta något ytterligare evenemang på helgerna. Även då parken hyrs ut måste några ur Tyrolens personal finnas på plats för att vara behjälplig med diverse göromål. Eftersom verksamheten är under uppbyggnad har man inte kunnat ta ut några riktiga löner. Förhoppningen är att verksamheten efterhand skall erbjuda löneutrymme av blygsam karaktär för såväl delägare som medarbetare på viktiga poster. Under varje festival medverkar också många vänner som volontärer, ibland bortåt 50-60 personer. Många av dessa återkommer vid andra evenemang under hela säsongen. Även tillfälliga festivalbesökare välkomnas i gemenskapen om arbetsuppgifter finns. Hittills har alla, oavsett roller och funktioner, försörjt sig på sidoinkomster av tillfälligt slag.

H: - Nu funkar det utan lön för att det är så roligt helt enkelt. Vi lever enkelt och har inte så stora krav. Vi tycker att det viktiga i livet är att umgås med vänner, festa och att äta gott och så där. Dessutom har vi goda kunskaper sedan barnsben om hur man lever sparsamt och resurssnålt.¹⁰⁶

Åskar var medarrangör för den första festivalen i Tyrolen 2008, *Tyrolen Lever*. Han började umgås med syskonen Hector i slutet av 1990-talet. Nils Hectors fru Hanna var med i samma konstnärskollektiv som Åskar. Kollektivet, Plan B, är fortfarande aktivt och härbärgerar såväl ett galleri som ateljéer.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Intervju med Carl och Jacob Hector 2009-12-10.

¹⁰⁶ Intervju med Hanna Evelyndotter 2010-03-03.

¹⁰⁷ Intervju med Åskar Lilja 2010-02-09.

Å: - Vi på Plan B gick in som medarrangör i första sommarfestivalen som ett samarbete. Nu för tiden består Växjö av små ”öar”, många små grupper. Ibland slår man sig ihop i samarbeten och det är jättekul för då händer det något nytt.¹⁰⁸

Platsen Tyrolen har betydelse för regionen; nya möjligheter genereras, såväl sociala som kulturella, också utifrån ett näringslivsperspektiv. Platsen har tveklöst historisk betydelse.

Å: - Det är otroligt att en plats som Tyrolen finns år 2010, en plats med så mycket gammalt i sig och så mycket kärlek, inte minst när man ser på nyheterna med alla tråkiga saker som händer i världen.¹⁰⁹

Arbetet som medarrangör innebär i stort att kunna hoppa in när det behövs.

Å: - Bröderna Carl och Jacob brinner för så mycket i Tyrolen. De har huvudansvaret för festivalernas organisation. Brodern Nils bokar alla banden både till Tyrolen och till Kafé de Luxe. Vi övriga, frivilliga, gör allt från att serva banden till att tömma toaletter.¹¹⁰

Att informera är naturligtvis viktigt när man vill marknadsföra en plats. Det finns idag stora möjligheter att nå ut via Internet, men det finns också nackdelar. En uppsjö av information skapar också ett brus som kan vara svårt att tränga igenom.¹¹¹

F: - Vi tyckte att Tyrolen hade en för torftig hemsida så jag och min pojkvän Svante erbjöd oss att hjälpa till. Vi har skapat en hemsida som det skall vara lätt att ladda upp, även om man inte har den senaste tekniken. Eftersom besökarna har så olika åldrar och kanske olika datavana har tillgängligheten varit viktig då vi skapat hemsidan.¹¹²

En stor del av marknadsföringen sker effektivt via mun mot mun-metoden men också genom affischer och trycksaker. Nils Hector skapar Tyrolens egna festivalaffischer vilka sprids till näraliggande orter i Småland. Ibland når de även ut i Europa genom samarbete med hårdrocksbandet Bullet. Hampus Klang som är delägare i Tyrolen är också medlem i Bullet. Under 2010 marknadsfördes för första gången Tyrolen i den omfattande turistpublikationen Smålandsbrochyren, tillgänglig på turistbyråer i Småland. Här marknadsförs Tyrolen som den klassiska nöjesparken - nöjesparken där både Bill Haley, Little Gerhard och Delta Rhythm Boys spelade på 1960-talet. Festplatsen utanför Alvesta har fått en renässans.¹¹³ Alvesta kommun samarbetar välvilligt med Tyrolen. Man marknadsför dem på sin turistsida och erbjuder sig att hjälpa till med bussförbindelser och toaletter då det är festivaldags. Allt sker i god samarbetsanda.

5. RESULTAT OCH TOLKNING

Kunskapen om händelser eller platser kan inte ses som en enskild företeelse. Allt är sammansatt och bör sättas in i ett sociokulturellt perspektiv, vilket ger nycklar till förståelsen

¹⁰⁸ Ibid., Åskar Lilja.

¹⁰⁹ Ibid., Åskar Lilja.

¹¹⁰ Ibid., Åskar Lilja.

¹¹¹ Intervjun med Frida Skogh 2010-02-26.

¹¹² Ibid., Frida Skogh.

¹¹³ www.visitsmaland.se 2010-04-01.

av sammanhanget. Sociala rörelser hålls samman av flera slags politiska och ideologiska mål. Enskilda människor kan komma eller gå, målen kan utvecklas eller förändras, men utan mål finns ingen sammanhållning. Motkulturen är en reaktion på den rådande hegemonin i samhället, men den kan också utgöra en hegemonins bundsförvant gentemot andra, lokala kulturyttringar. Den globala ungdomskulturen, med sina rötter i USA och England, spreds snabbt under 1950-talet via de nya elektroniska medierna, vilket vi ser exempel på i de småländska byarna.

Den genomgående tankegången i undersökningen är: Tillsammans kan vi förändra, vi vill och vi törs. Genom att vara delaktiga i ett sammanhang bygger vi upp kunskap. Tyrolen erbjuder möten, vilket kanske är den viktigaste delen av verksamheten. Informanterna visar att även motsättningar och kulturkrockar kan berika vårt liv. Kanske har denna tillåtande atmosfär sitt ursprung i Uråsafestivalens grundtanke: "Alla som vill bidra med något till verksamheten är välkomna". Tidigare historiska motsättningar, till exempel den mellan raggaren och alternativrörelsen eller mellan dansmusikern och hårdrockaren, är idag inte oförenliga. På dagens Tyrolen tycks inte dessa motsättningar vara lika markanta som tidigare. I dag behöver vi inte välja, antingen Elvis Presley eller Tommy Steel, vi kan i stället vara mer tillåtande och breda i vår musiksmak vilket förenar flera generationer av musikintresserade på Tyrolen. Den progressiva musikämbandet var på sin tid ett alternativ till den kommersiella musiken; man arbetade tillsammans, både amatörer och professionella. Rörelsen var en plantskola för både unga musiker och musikarrangörer. Egna nätverk utvecklades och därjämte en omfattande och nödvändig produktionskedja. Subjektiva läroprocesser skapades genom aktivt deltagande vilket stärkte individens självständighet: att skapa ett eget liv utifrån sina egna handlingar. Att spela och arbeta för ett gemensamt mål ger självkänsla, självkänedom och erfarenhet också inom andra områden i livet: hur vårda och omsätta en idé, "från ax till limpa". "Det människor lär sig i band på festivaler och klubbar, ger erfarenheter, insikter och uttryckskraft som har större betydelse för förmågan till politisk praxis".¹¹⁴ Som antyds ovan är entreprenörskapet - en del i det livslånga lärandet - en viktig beståndsdel i tillblivelsen av mötesplatser. Här pekar resultatet av undersökningen på att uppväxten och familjen spelar stor roll i sammanhanget. Ingemar säger: "Kunskap skapas genom att man deltar i arbetet med festivalen och får inspiration från andra alternativa sammanhang".¹¹⁵ Lärandet i (sam)arbetet med festivaler och kulturarrangemang skall ses utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Förståelsen och insikten förändrar synsättet och perspektivet för

¹¹⁴ Fornäs i Carlsson, red. (2004) s. 37.

¹¹⁵ Intervju med Ingemar Karlsson 2010-02-03.

individerna, och de nya erfarenheterna leder till personlig utveckling. I intervjuerna framstår lärandet som en kedja av berättelser som har samband med varandra. Kunskapen utvecklas då olika erfarenheter möts och brukas tillsammans. Samarbeten skapar möten mellan människor vilket genererar nya kunskaper att bygga vidare på, både för individen och kollektivet.

Ingemar berättar om sitt liv ur ett lärandeperspektiv där det ena gett det andra:

I: - Jag hade aldrig tänkt, när jag var ung, att jag skulle syssla med det jag har gjort i mitt liv, men jag har varit lyhörd för de möjligheter och idéer som har kommit ut av sammanhangen. Jag har levt för att skapa något tillsammans med de som har velat vara med.¹¹⁶

På 1970-talet besökte Ingemar olika festivaler i England och en sommar bodde han en liten tid i Christiania i Köpenhamn. Han hade även goda kontakter med alternativrörelsen i Sverige, med olika kollektiv som Moderjord och Skogsnäskollektivet. Han har också deltagit på Korrö folkmusikfestival och Hultsfredsfestivalen med försäljning av mat och kläder, prylar mm. Alternativrörelsen var redan präglad av synsättet, "do it yourself", innan punken hade uppfunnit begreppet. Man skaffade sig kunskaper genom att alla deltog, bland annat genom att spela i band eller i att skapa en alternativ plattform. Man experimenterade med nya samlevnadsformer där man försökte hitta ett alternativ till den traditionella familjebilden och konsumtionssamhället. Det kreativa tänkandet skapade nya uttryck på alla områden i livet. Med rötter i alternativrörelsen och punken tycks en ny generation ta vara på tidigare generationers kunskaper och idéer.

I:- Man får en känsla av att alla händelser är som en kedja där allt återanvänds och hänger ihop.¹¹⁷

Man gör historien till sin egen och skapar nya, kulturella plattformar, nätverk och samarbetsformer. Det växer fram en verksamhet där samverkan och utbyte av tjänster med olika lokala kulturentreprenörer prövas. Nya tankar och lösningar skapas för att driva den "nutida nöjesparken" Tyrolen.

Nils Hector uttrycker den gemensamma ståndpunkten för arrangörerna på Tyrolen och Kafé de Luxe: "Vi vill hålla fast vid våra visioner även om det känns omöjligt ibland. Vi vill erbjuda en helhetsupplevelse och vi vill blanda musikstilar och på så sätt också publik. Vi vill inte göra som alla andra festivaler gör. Det är just det som alla på Tyrolenfestivalerna uppskattar".

118

¹¹⁶ Ibid., Ingemar Karlsson.

¹¹⁷ Ibid., Ingemar Karlsson.

¹¹⁸ Intervju med Nils Hector 2010-04-10.

6. SLUTDISKUSSION

Syftet med min studie har varit att undersöka hur lärandet ser ut i det specifika, sociokulturella sammanhanget i Småland. Här har arvet från 1970-talets progressiva musikrörelse manifesterats i festivaler sedan mitten av 1980-talet. Verksamheten i nöjesparken Tyrolen är ett sociokulturellt sammanhang där människor, i olika åldrar och med olika kulturella bakgrunder, samverkar och interagerar för att tillsammans skapa en ny mötesplats med ett brett kulturutbud. Det är viktigt, anser arrangörerna, att alla kan känna sig välkomna, och att urymme ges för kulturkrockar vilka kan skapa spännande möten mellan individer. Detta förhållningssätt kan ge upphov till ett personligt gränsöverskridande och nytänkande, men också bidra till att skapa en innovativ, kollektiv verksamhet.

Studien lyfter fram de sociala interaktionerna i vårt nutida samhälle och visar hur de speglas på Tyrolen. Jag tittar också på hur sambandet ser ut med tidigare ungdomskulturer. Jag belyser också förhållandet mellan populär- och alternativkulturen liksom entreprenörskapet där nätverkstänkandet är en viktig beståndsdel. På dagens Tyrolen är det sociala nätverket en förutsättning för verksamheten. Ett exempel är samarbetet med restaurangen Kafé de Luxe i Växjö: när det är festival på Tyrolen drivs bar och catering i nära samarbete mellan de båda verksamheterna.

Släktskapet mellan ungdomsrörelserna är tydligt. Släktskap och samband är ekvivalenta med den progressiva musikrörelsens paroll: amatörer och professionella kan samarbeta och skapa tillsammans. ”Do it yourself” tycks ha slagit rot: kreativitet och motstånd mot det etablerade. Motrörelsen har dock bytt skepnad alltsedan den första ungdomskulturen på 1950-talet, då den bröt mot vuxenvärlden och det etablerade. Idag kanske inte samhällets motkulturer i första hand består av grupperingar utifrån ett åldersperspektiv, utan snarare utifrån en gemensam ideologi såsom den formuleras av entreprenörerna på Tyrolen. Företrädarna har en gemensam värdegrund där ekologi och gränsöverskridande gemenskap är viktiga beståndsdelar. På dagens Tyrolen blandas punk-, hårdocks- och hippieideal. Genom att vara delaktiga i ett sammanhang skapas kunskap. I dagens verksamhet på Tyrolen kan man se tydliga spår av en tidigare generations ideologiska ställningstaganden; barnen i familjen Hector är präglade av föräldrarnas engagemang. Då föräldrarna ägnade sig åt festivaler och kollektivjordbruk, med Ingemar Karlsson och andra bybor, var alltid barnen med. När de blev äldre hjälpte de till med olika göromål; de sålde bland annat fika och tjänade fickpengar på egna initiativ.

Under progridens tid tycks medlemmarna i nätverken ha varit ungdomar med olika radikala, politiska åsikter. På dagens Tyrolen värderas snarare gemenskap och arbetsglädje som växer fram ur ett kollektivt skapande. Åldersspridningen är stor, från pensionärer till gymnasieungdomar. Alla som vill bidra med en arbetsinsats är välkomna, så väl bybor som invånare från andra platser i Småland. Detta innebär att i verksamheten medverkar, förutom ägarna och arrangörsföreningen Tyrolerhatten, ett stort antal volontärer som genom sin frivilliga insats möjliggör verksamheten. Det behövs många för att skapa en fungerande nöjespark. Den som plockar skräp är lika viktig som den som står i kassan. För många är nöjesparken Tyrolen nostalgi och ”retro”, vilket möjligen kan svara mot vårt trygghetsbehov i en snabbt föränderlig värld.

Trots den stora mångfalden i utbudet förefaller ambitionen, att nå alla, som utopisk. I dagens mångkulturella samhälle är det svårt att omfatta alla musikuttryck. Hip-hop-musiken finns till exempel inte representerad, den betraktas ofta som en storstadskultur. Inte heller ungdomar och vuxna med särpräglade kulturella, etniska och religiösa värderingar låter sig i någon högre utsträckning representeras. Beträffande den inre verksamheten däremot, och den arbetsgemenskap som Tyrolen erbjuder, ansluter sig aktiva och medverkande till de gemensamma, alternativa tankegångar som styr verksamheten. Den anglosaxiska kulturens inflytande har varit stort i Sverige. I dagens utbud är den fortfarande dominerande, men det finns även undantag. Världsmusikfestivalen, som startade på Tyrolen 2010, är ett sådant undantag.

Beträffande tillgängligheten finns problem eftersom Tyrolen är belägen på landsbygden; man behöver således bil för att besöka nöjesparken - ett lustigt konstaterande med tanke på att Tyrolen en gång i tiden skapades med tanke på bilburna ungdomar. Vid ett fåtal av de årliga festivalerna dessbättre, går det buss från Alvesta.

Det unga arrangörskollektivet utgör en hoppfull förebild för de som känner sig trötta på individualismen och ytligheten i dagens samhälle. I arbetsgemenskapen sker ett lärande som uppstår naturligt ur sociala interaktioner.

Den monetära vinsten av rörelsen är inte ett mål i sig. Ambitionen är att succesivt utveckla Tyrolen och skapa en ekonomisk bärighet vilken kan erbjuda ägare och yrkesverksamma personal ett liv där gemenskap, ekologi och alternativa värden är viktigare än pengar och status.

Familjeföretaget är en företagsform som som löper som en tråd genom nöjesparken Tyrolens historia. Bröderna Olle och Nils Olofsson samt Edvard Angesfeldt var delägare i Linkullens nöjesetablissemang där de skapade, inte bara Tyrolen utan flera nöjesställen runt om i

Småland. Att utveckla och skapa nya möjligheter inom familjekretsen känner vi igen. Dagens unga ägare på Tyrolen tycks, i detta avseende, vara besläktade med de ursprungliga ägarna på 1960-talet, där familjeföretaget var grunden för verksamheten. Drivkraften som förenar alla på Tyrolen idag bär förvisso andra ideologiska förtecken, dock grundade på en stark familjegemenskap. Man vill tillsammans skapa något eget och nytt och man brinner för att utveckla den ”nya mötesplatsen”. Tillsammans med familj och vänner med samma värdegrund, bjuder man på en bred musik- och kulturverksamhet, sprungen ur tidigare generationers erfarenhet.

Källförteckning

- Carlsson, Pergunnar red. (2004) *Respekt för rötter*, Slite: Wessmans Musikförlag.
- Gustafsson, Magnus och Linberg, Boel red. (2010) *Från Sigfridsmäss till The Ark: musik i Växjö*, Växjö: Musik i Syd/Smålands Musikarkiv.
- Horgby, Björn (2007) *Rock och uppror*, Falun: Carlssons Bokförlag.
- Jörnmark, Jan (2007) *Övergivna platser*, Lund: Historisk Media.
- Lantz, Annika (2007) *Intervjumethodik*, Lund: Studentlitteratur.
- Liedman, Sven- Erik (1997) *I skuggan av framtiden*, Stockholm: Bonnier Alba AB.
- Lilliestam, Lars (2006) *Musikliv: Vad människor gör med musik – och musik med människor*, Göteborg: Ejeby Förlag.
- Lindgren, Simon (2005) *Populärkultru*, Malmö: Liber AB.
- Miegel, Fredrik och Johansson, Thomas (1996/2002) *Kultursociolog*, Lund: Studentlitteratur.
- Nylén, Leif (1998) *Den öppna konsten: happenings, instrumental teater, konkret poesi och andra gränsöverskridningar i svenskt 60-tal*. Stockholm: Sveriges Allmänna Konstförening.
- Rose, Gillian (2007) *Visual Methodologies: An introduction to interpretation of Visual Materials*, London: Sage.
- Smålandsposten*, 19 juli 2008.
- Trondman, Mats (1999) *Kultursociologi i praktiken*, Lund: Studentlitteratur.
- Winther-Jørgensen, Marianne och Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur.

Otryckta källor

Internetsidor

<http://.codex.vr.se/forskninghumsam.shtml>

Dannefjord, Per & Eriksson, Magnus *Motkultur och läroprocesser*

http://www.rockosamhalle.se/texter/per_magnus.pdf.

<http://www.facebook.com/pages/Ingelstad-Sweden/Saljerydfestivalen>

Fornäs, Johan (1992), "FUS – rapport nr. 4" *Spela själv: Musik i rörelse*, liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1

Fornäs, Johan *Kritisk kulturforskning – dannelse og praksis*, *Kritisk kulturforskning – dannelse og praksis*.

<http://www.rcn.no/servlet/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1> i Oslo. 22-23/5 2008

Fornäs, Johan *Ungdom, kultur och modernitet*, liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:201254/FULLTEXT01

Hector, Nils <http://www.mynewsdesk.com/se/view/pressrelease/tyrolen-de-luxe-308966>
<http://www.rfss.se/Regionalt-utvecklingsprogram.aspx>

Jansson, Johan och Power, Dominic <http://kulturekonomi.se/uploads/cind2008-1.pdf>
<http://www.tyrolen.se/2009/dafortiden.php>; <http://blogs.myspace.com/tyrolen>

Sernhede, Ove <http://www.socwork2.gu.se/svt/ARTIKLAR/1997/SERNHEDE.PDF>
<http://www.tyrolen.se/2009/dafortiden.php>; <http://blogs.myspace.com/tyrolen>
www.visitsmaland.se

Bildförteckning

Bild: 1. framsidan *Tyrolenskylden vi Blädingevägen* av Agneta Råhlin

Bild: 2. *Väggmålning av Lennart Hyland med okänd dam* av Agneta Råhlin

Bild: 3. *Väggmålning av Elvis Presley* av Agneta Råhlin

Intervjuer

Intervju 10 december 2009 med Jacob och Carl Hector informanterna är delägare i Folkparken Tyrolen.

Intervju med Åskar Lilja 9 februari 2010 konstnär, informanten var medarrangör vid första Tyrolen Lever, festivalen i Tyrolen 2008.

Intervju med Frida Skogh 26 februari 2010 fotograf, informanten dokumenterar Tyrolens evenemang för hemsidan.

Intervju 3 mars 2010 med Hanna Evelyndotter caféverksamheten i Tyrolen samt ordförande i ideélla arrangörsföreningen Tyrolerhatten.

Intervju 3 februari 2010 med Ingemar Karlsson ansvarig för Uråsa- och Säljerydsfestivalen.

Intervju 24 april 2008 av Leif Carlsson Smålands Musikarkiv/Musik i Syd med Ingemar Karlsson han är festivalansvarig för Uråsa- och Säljerydsfestivalen.

Intervju 10 april 2010 med Nils Hector delägare av Kafé de Luxe

Referat

Referat ur samtal med Leif Carlsson ansvarig för Smålands Musikarkivs populärkultursamling

BILAGOR

Bilaga 1

Intervjuerna bygger på dessa frågeområden

Mall för frågor:

- Hur ser uppväxtförhållanden ut för de olika informanterna? Kan de eventuellt finnas gemensamma förebilder i den sociala kontexten som kan synliggörs i entreprenörskap, intressen och livsstilsval?
- Hur ser nätverken ut i dag och hur fungerar de?
- Finns det några likheter i nätverkande och entreprenörskap då och nu?
- Finns det likheter mellan gårdagens nöjesutbud och dagens på Tyrolen?
- Vad kan retro och nostalgi betyda för människor i vår tid?
- Vad är generationsöverskridande i verksamheten?
- Vad har man som arrangör och entreprenör för eventuella förebilder då man utformar visioner för Tyrolen idag?

Bilaga 2

Dokumentärfilmen *Tyrolen Lever* (2010) producent, Agneta Råhlin och filmare, Åskar Lilja.